

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

WWW.KIMPRESS.BY

18 красавіка — Міжнародны дзень помнікаў і гістарычных мясцін

Практычна адразу пасля яго распачнуцца рамонтныя работы ў Лідскім замку. Славуты кастэль у час Рэспубліканскага свята-кірмашу працаўнікоў сяла «Дажынкі-2010» прыме гасцей Ліды ва ўсёй сваёй велічы.

С. 4 — 5, 10 — 11.

СПАДЧЫНА НАШАЙ ЗЯМЛІ

Крылы смутку і памяці

У сувязі з авіякатастрофай у Смаленскай вобласці, што забрала дзесяткі жыццяў польскіх грамадзян, сярод якіх знаходзіўся Прэзідэнт Рэспублікі Польшча Лех Качыньскі, ад імя беларускага народа і сябе асабіста Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка выказаў глыбокія спачуванні Маршалу Сейма Рэспублікі Польшча Браніславу Камароўскаму, а таксама родным і блізім загінулых. Пра гэта паведамляе Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

“Вялікае гора абрынулася на бліzkую нам дзяржаву, з якой Беларусь звязваюць даўнія роднасныя, гістарычныя і культурныя адносіны. Пачуццё глыбокага смутку па трагічна загінулых у авіякатастрофе Прэзідэнце і грамадзянах Рэспублікі Польшча ахапіла нашы сэрцы. Кіраўніцтва Рэспублікі Беларусь і ўвесь беларускі народ выказваюць шчырыя спачуванні родным і сваякам загінуўшых, а таксама польскім уладам, — гаворыцца ў спачуванні. — Мы разумеем, якія незаметныя страты для народа Польшчы прынесла гэтая трагічная падзея. У надзвычай цяжкі для вашай краіны час прыміце словы нашай падтрымкі і глыбокай спагады”.

Словы спачуванняў родным і блізім ахвяр катастрофы пад Смаленкам, польскаму народу і ўладам выказалі таксама Прэм’ер-міністр Рэспублікі Беларусь Сяргей Сідорскі і члены беларускага Урада, старшыні абедзвюх палат Нацыянальнага сходу краіны, дэпутаты і сенатары.

11 красавіка Пасол Беларусі ў Польшчы Віктар Гайсёнак ад імя ўсіх беларускіх замежных устаноў у гэтай краіне пакінуў запіс у кнізе спачуванняў на Бельведэры.

Грамадзяне Беларусі прыносяць кветкі і лампады да будынка Пасольства краіны-суседкі ў Мінску, генеральных консульстваў у Брэсце і Гродне, пакідаюць запісы ў кнізе спачуванняў, моляцца ў храмах за душы загінулых...

2010-ы ў нашай рэспубліцы абвешчаны годам Фрыдэрыка Шапэна. Ужо сёння, усяго праз чатыры месяцы ад яго пачатку, можна сцвярджаць пра незвычайны размах святкавання ўгодкаў славяна сына польскага народа і ўшанавання яго творчасці беларускімі музыкантамі.

У рамках гэтай акцыі творы кампазітара прагучалі і на канцэрце славянскага аркестра “Sinfonia Varsovia”, які 16 красавіка адбыўся ў Вялікай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі, толькі ўжо ў іншым эмацыйным кантэксце. Першапачаткова планавалася, што вядомы польскі калектыў выканае Канцэрт № 1 мінор для фартэпіяна з аркестрам, аднак у праграме адбыліся змены з прычыны агульнанацыянальнай жалобы ў Польшчы. У сувязі з ёй згадваецца найперш знакамітая трэцяя частка шапэнаўскай Другой санаты сі-бемоль мінор...

“Вельмі смуткую разам з роднымі і блізімі загінулых, асабліва і таму, што шматлікіх з іх ведаў асабіста. У гэтую хвіліну ўспамінаю нашы сустрэчы і размовы з імі, і захаваю памяць аб іх на ўсё жыццё”, — напісаў міністр культуры Беларусі Павел Латушка ў спачуваннях, адрасаваных міністру культуры Польшчы Богдану Здраеўскаму, Надзвычайнаму і Паўнамоцнаму Паслу Рэспублікі Польшчы ў нашай краіне Генрыку Літвіну.

У спісе тых, хто загінуў у выніку авіякатастрофы пад Смаленкам, ёсць імя намесніка міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Польшчы Томаша Мерты. Сёння шльыдачка на яго зачыненым кабінце перакрэслена жалобнай стужкай...

Але стваральныя справы і здзяйсненні застаюцца. І распачатыя праекты, задуманы тых, хто загінуў у гэтай страшнай катастрофе, абавязкова спраецыруюцца на заўтрашні дзень, рэалізуюцца ў будучыні.

З года ў год развіваюцца стасункі Беларусі і Польшчы ў культурнай сферы. Шматлікія музычныя і тэатральныя фестывалі, выставачныя праекты і пленэры на нашай зямлі з радасцю запрашаюць польскіх твораў на свае мерапрыемствы... Беларускае мастацтва таксама шырока прадстаўляюцца ў Польшчы. А сумесныя праекты ў галіне аховы гісторыка-культурнай спадчыны плённа працуюць і сёння.

Названае вышэй — толькі невялікая частка тых агульных памкненняў, што маюць нашы народы ў сферы культуры і духоўнасці.

Крылы смутку нібыта з’ядналі дзве авіякатастрофы — у польскім пасёлку Малечын і пад расійскім Смаленкам...

На мінулым тыдні ў Польшчы ўспаміналі імёны двух беларускіх лётчыкаў — Аляксандра Марфіцкага і Аляксандра Жураўлёвіча, якія гераічна загінулі на летанім авіяшоў у Радаме, адводзячы самалёт ад населенага пункта.

11 красавіка ў пасёлку Малечын (пад Радамам) адбылося ўрачыстае адкрыццё помніка беларускім лётчыкам. Ініцыятарамі ўшанавання памяці афіцэраў выступілі настаўніцтва мясцовага прыхода і жыхары Малечына, а іх ідэю падтрымалі камандаванне Ваенна-паветраных сіл Польшчы і мясцовыя ўлады.

Помнік усталяваны практычна на месцы падзення Су-27. Гранітная аснова нагадвае контур самалёта з двума крыжамі — праваслаўным і каталіцкім. Хрысціянскія сімвалы зроблены з металу рухавіка Су-27, што пацярпеў крушэнне. Вышыня помніка — больш за 2 метры, на п’едэстале — надпісы на беларускай і польскай мовах.

У адкрыцці помніка прынялі ўдзел родныя, блізікі і калегі загінулых пілотаў, прадстаўнікі Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь, Пасольства нашай краіны ў Польшчы. Прысутныя ўшанавалі хвілінай маўчання памяць А.Марфіцкага і А.Жураўлёвіча, а таксама Прэзідэнта Польшчы Леха Качыньскага і ўсіх ахвяр авіякатастрофы Ту-154 пад Смаленкам.

...Гэтыя крылы смутку ўвойдуць у гісторыю. Гэтыя крылы Памяці застаюцца ў сэрцах людзей...

Калекцыя да Дня Перамогі

Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь днямі зацвердзіў архітэктурны праект “Будынак Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны па праспекце Пераможцаў”.

Наша газета ўжо неаднойчы распавядала на сваіх старонках пра ход працы над гэтым знакавым для нашай краіны праектам беларускіх дойлідзтваў. Нагадаем толькі, што новы будынак Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны паўстане дзякуючы аўтарскаму калектыву ў складзе архітэктараў Віктара Крамарэнкі, Андрэя Грышана, Улада Пятроўскага, Яўгена Папкова.

А 16 красавіка ў выставачнай зале сённяшняга будынка Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адбылося мерапрыемства, прысвечанае выпуску серыі “65-годдзе Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне” з паштовай маркі і паштовага блока. Тады ж прайшло і спецыяльнае гашэнне.

Тэма Вялікай Айчыннай вайны, як падкрэслілі ўдзельнікі мерапрыемства, неаднойчы адлюстроўвалася ў філатэлічных выпусках РУП “Белпошта”. Асаблівае месца займаюць у гэтым спісе паштовыя выпускі, знітанаваныя тэматычна з гісторыяй вызвалення Беларусі, і тыя, якія былі прымеркаваны да 50-й, 55-й і 60-й гадавін Перамогі.

У серыі “65-годдзе Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне” ў музеі прадстаўлены маркі (тыраж — 60 тыс. асобнікаў) і паштовы блок (тыраж — 15 тыс. асобнікаў) мастака Івана Лукіна. У се-

Канцэрты, кінапаказы, выстаўкі, прымеркаваныя да важнай даты ў гісторыі Венесуэлы — 200-годдзе з дня атрымання краінай незалежнасці, — будуць да канца красавіка праходзіць у сталіцы. У Пасольстве Баліварыянскай Рэспублікі Венесуэла ў Рэспубліцы Беларусь нам паведалі, што святочныя мерапрыемствы з гэтай нагоды маюць адбыцца цягам года.

За дырыжорскім пультам — Херарда Эстрада.

Гала-канцэрт венесуэльскай музыкі аб’яднаў музыкантаў дзвюх краін 14 красавіка ў Вялікай зале Белдзяржфілармоніі. Пачаўся ён з выступлення Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Баліварыянскай Рэспублікі Венесуэла ў Беларусі Амерыка

Рапсодыя 200-годдзя

імя Сімона Балівара Херарда Эстрада. Творы ў выкананні аркестра пад кіраўніцтвам маэстра прагучалі ў адзіным магутным парыве. Са сцэны Філармоніі ўпершыню прагучала Рапсодыя да 200-годдзя, напісаная Херарда Эстрада адмыслова да знамянальнай даты.

Майстэрства дырыжора настолькі захапіла залу, што аркестр выклікалі “на біс”.

Саліруе Даніэль Мерчан.

Якімі ж яшчэ падзеямі насычана культурная праграма Пасольства Венесуэлы ў нашай краіне? Фільм “Маранда вяртаецца” глядачы пабачылі 15 красавіка ў Музеі гісторыі беларускага кіно. Да 23 красавіка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі працуе выстаўка “Галерэя герояў вызваленчага руху Венесуэлы”. Музычныя і танцавальныя калектывы пакажуць свае праграмы сёння перад уваходам у Лацінаамерыканскі культурны цэнтр у Мінску. Першорскі пульт стаў Першы сакратар Пасольства Венесуэлы, каардынатар Лацінаамерыканскага культурнага цэнтра

Дыяса Нуньеса. Ён прывітаў гасцей канцэрта, а пасля абвясціў хвіліну маўчання, якой ушанавалі памяць Прэзідэнта Польшчы Леха Качыньскага.

У першым аддзяленні Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Беларусі пад кіраўні-

Летась — музей, сёлета...

20 — 23 красавіка ў сталіцы пройдзе Міжнародная спецыялізаваная выстаўка “ТІВО-2010”.

Як паведамляе “К” сакратар інтэрнет-праміі “ТІВО-2010” Мікалай Кавалеўскі, Міжнародны форум па тэлекамунацыях, інфармацыйных і банкаўскіх тэхналогіях ладзяць міністэрства сувязі і інфарматызацыі, прамысловасці, інфармацыі, іншыя дзяржаўныя структуры. У

намінацыі “Культура і мастацтва” бяруць удзел 28 устаноў, падпарадкаваных Міністэрству культуры Рэспублікі Беларусь.

У аналагічнай леташняй выстаўцы пры ўдзеле намінацыі “Культура і мастацтва” атрымала, як вядома, работа супрацоўнікаў Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка.

Іхні сайт www.museum.by утрымлівае

звесткі пра ўсе музейныя ўстановы рэспублікі.

На прэс-канферэнцыі, прымеркаванай да адкрыцця форуму, сакратар аргкамітэта выстаўкі Рыгор Бондараў паведаміў таксама, што ў рамках “ТІВО-2010” адбудзецца XVII Кангрэс па тэлекамунацыях, інфармацыйных і банкаўскіх тэхналогіях. Сярод спецыялізаваных семінараў на ім чакаецца і наступны, надзвычай запатрабаваны ў сучасных умовах, — “Інфарматызацыя галіны культуры Рэспублікі Беларусь: стан і перспектывы”.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Трэці этап пад... зорным небам

Рэспубліканскі конкурс маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю” выйшаў на фінішную прамую: 15, 16, і 17 красавіка ў Мінску адбыліся фінальныя спаборніцтвы ва ўсіх намінацыях, апрача “Эстрадных спеваў”, пераможцы ў якой сталі вядомыя тыдзень таму. Карэспандэнты Рэспубліканскага прэс-цэнтра, адкрытага на базе РВУ “Культура і мастацтва”, наведалі ўсе конкурсныя пляцоўкі. Падрабязна пра фіналы ў намінацыях чытайце ў наступным нумары “К”, а пакуль — некалькі слоў пра ўрачысты старт этапа, што атрымаўся сапраўды яркім і святочным.

Вядучыя канцэрта — Дзяніс Дудзінскі і Вольга Рыжыкава.

Канкурсанты пачалі з’езджацца ў сталіцу яшчэ з раніцы. Цэнтрам іх рэгістрацыі стаў мінскі Палац дзяцей і моладзі. Аднак цырымонія адкрыцця трэцяга, заключнага, этапа “Зоркі...”, адбылася на сцэне Маладзёжнага тэатра эстрады. Гэты пункт відавочна не стаў лішнім у праграме: ён дапамог стварыць агуль-

Павел Латушка.

ную атмасферу свята, пазітыўны эмацыйны настрой, з якім удзельнікі раз’ехаліся па розных устаноўках культуры сталіцы, дзе праходзілі самі спаборніцтвы.

На пачатку мерапрыемства ў Маладзёжным тэатры эстрады на сцэну выйшаў старшыня арганізацыйнага камітэта конкурсу — міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка, які прывітаў удзельнікаў і пажадаў ім поспеху.

— Ініцыятыва правядзення Рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў належыць Прэзідэнту нашай краіны Аляксандру Рыгоравічу Лукашэнку, — зазначыў у сваёй прамове Павел Латушка. — Назва нашага конкурсу ўзнікла пад уплы-

За кулісамі намінацыі “Народныя спевы”.

вам вядомага радка з верша класіка нашай літаратуры Максіма Багдановіча. Мяркую, зорка шмат каго з сённяшніх канкурсантаў хутка зазьяе на небасхіле айчыннай і сусветнай культуры. Сімвалічна, што фінальныя этапы конкурсу адбываюцца напярэдадні вялікага свята — 65-годдзя Перамогі! Хочацца павіншаваць усіх удзельнікаў заключнага этапа не толькі з тым, што яны здолелі туды трапіць. Усе канкурсанты могуць лічыць сябе пераможцамі, бо яны годна прадэманстравалі творчыя здольнасці. Хочацца павіншаваць іх з тым, што яны маюць такую вялікую цікавасць да сферы культуры, жаданне развіваць свае таленты над-

Міхась Дрынеўскі.

Андрэй Кунец.

алей. Вялікі дзякуй арганізатарам “Зоркі...”, найперш — з раённых і абласных упраўленняў культуры, а таксама з горада Мінска за тую вялікую руплівую працу, з дапамогай якой удалося наладзіць гэтае важнае мерапрыемства. Асобныя словы падзякі — паважаным членам рэспубліканскага журы, што цягам некалькіх месяцаў уважліва адсочвалі ўсе нюансы конкурснай барацьбы. Упэўнены, іх карысныя парады запомняцца канкурсантам на ўсё далейшае жыццё...

Ад імя ўсіх суддзяў канкурсантаў прывітаў народны арыст Беларусі, прафесар, старшыня журы ў намінацыі “Народныя спевы” Міхась Дрынеўскі: “Самае галоўнае, што мы, судзі, здолелі разгледзець у выступленнях нашых канкурсантаў, — гэта шчырасць, той самы

“жывы гук”, якога заўсёды не хапае, — адзначыў, у прыватнасці, Міхась Паўлавіч. — А для нас, прадстаўнікоў народнага мастацтва, “Зорка...” стала яшчэ і унікальнай нагодай сабраць разам маладыя таленты. Таму конкурсу хочацца пажадаць далейшага развіцця. Упэўнены, што з кожным разам у ім будзе прымаць удзел усё больш прыхільнікаў, у тым ліку народных спеваў, якія не будуць спыняцца на аматарскіх занятках, а неўзабаве ўпрыгожаць мастацкую сцэну. А самім канкурсантам — толькі поспеху, прычым на прафесійным узроўні!”

Апрача афіцыйных асоб, канкурсантаў і гасцей цырымоніі адкрыцця фінальнага этапа “Зоркі...” прывіталі заслужаная артыстка Беларусі Ірына Дарафеева, “сярэбраны” голас дзіцячага “Еўрабачання-2006” Андрэй Кунец. З невялікім канцэртаў выступілі лаўрэаты шматлікіх конкурсаў, стыпендыяты спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі: дуэт Алеся Шагун (цымбалы) — Юлія Новік (акардэон), баяніст Уладзіслаў Плігаўка, танцавальны ансамбль Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў пад кіраўніцтвам Святланы Гуткоўскай (старшыня журы ў намінацыі “Сучасны танец”). Сімвалічна, што дэкарацыі сцэны ўрачыстага адкрыцця ўяўлялі з сябе зорнае неба... Каментарый, як кажуць, зашлішня...

Антон СІДАРЭНКА, Юрый ІВАНОВ (фота), нашы спецыяльныя карэспандэнты

Перад выходам на сцэну.

Ужо ў бліжэйшыя дні стануць вядомыя імёны прадстаўнікоў Беларусі на традыцыйных спеўных спаборніцтвах, якія праводзяцца ў рамках “Славянскага базару ў Віцебску”. Да 20 красавіка мае адбыцца другі этап адборачных тураў да Міжнароднага конкурсу выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск” і Міжнароднага дзіцячага музычнага конкурсу “Віцебск”.

Хто ў Віцебск?

Віцебскім аблвыканкамам зацверджана таксама план мерапрыемстваў па падрыхтоўцы і правядзенні XIX Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”. Згодна з ім, да 20 чэрвеня мяркуецца завяршыць большасць работ па добраўпарадкаванні горада напярэдадні прадстаўнічага форуму. Сярод навінак аздаб-

лення Віцебска згадваюцца новае асвятленне сямі цэнтральных гарадскіх мастоў, што ўначы будуць пералівацца агнямі, а таксама наладжанне працы пляці перасоўных білетных кас у спальных мікрараёнах.

Нагадаем, што XIX Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” пройдзе з 9 па 15 ліпеня.

Трапіць на “Мінск-Арэну”

Вывзначаны фіналісты нацыянальнага адбору дзіцячага “Еўрабачання-2010”. Пра гэта паведамлілі “К” у прэс-службе Белтэлерадыёкампаніі.

У фінал Рэспубліканскага дзіцячага конкурсу “Песня для Еўрабачання”, які з’яўляецца нацыянальным адборачным туром Міжнароднага дзіцячага конкурсу песні “Еўрабачанне-2010”, выйшлі 11 нумароў. Усяго ж на адрас Белтэлерадыёкампаніі, якая з’яўляецца арганізатарам і вшчальнікам конкурсу, паступіла 55 заявак.

Па выніках праслухоўвання журы адабрала наступных выканаўцаў і творы: мінчанка Эвеліну Лашук з песняй “Дедушкин хит”, Хрысціну Святлічную і “Пой!”, Яну Канаплянік з “Красками лета”, а таксама Данііла Казлова з Жабінкі з кампазіцыяй “Музыка свет”, мазыранку Юлію Атрошчанка і песню “Купала” ў яе выкананні, Ягора Шаранкова са Светлагорска, што прапанаваў суддзям твор “Я так хочу танцаваць!”. Ажно тры прадстаўнікі Гродна прымуць удзел у фінале песеннага спаборніцтва: гэта Хрысціна Сайко (“Делай, как я”), Аляксандра Стэльмах (“Ты і Я”) і Магамед Аспанаў (“Соберём вокруг друзей”). Яшчэ двое ўдзельнікаў прадставяць Магілёў: Лідзія Заблоцкая з песняй “Привет” і Ягор Чарноў з “Lady Vysna”.

Фінал Рэспубліканскага конкурсу “Песня для Еўрабачання” адбудзецца ў верасні ў форме гала-канцэрта.

Пераможца яго прадставіць Беларусь на конкурсе, які пройдзе ў лістападзе на ста-

лічнай “Мінск-Арэне”. А вызначанца ён будзе па выніках тэлефоннага галасавання і галасавання прафесійнага журы.

Нагадаем, што ў красавіку Мінск наведалі члены назіральнага савета Еўрапейскага вшчальнага саюза, якія зацвердзілі лагатып

Дарэчы

Гэтымі днямі адбыўся і нацыянальны адбор на паўфінал Міжнароднага конкурсу маладых выканаўцаў эстраднай музыкі “Дзіцячая Новая хваля-2010”. Ва ўзроставай катэгорыі ад 8 да 12 гадоў перамагла 11-гадовая Юлія Фомкіна з Жодзіна, а сярод моладзі 13 — 15 гадоў журы спыніла свой выбар на дзвюх магілёўчанках — Паліне Клішковай і Кацярыне Мурашка, а таксама на мінчанцы Лізаветце Марозавай. Паўфінал, які канчаткова вызначыць імёны беларускіх фіналістаў, пройдзе 17 — 18 красавіка ў Маскве.

VIII Міжнароднага дзіцячага песеннага конкурсу, а таксама пабывалі на галоўнай пляцоўцы творчага спаборніцтва.

Сімволіка дзіцячага “Еўрабачання” — вясёлкавыя крылы — будзе выкарыстоўвацца ў афармленні сцэны, промапрадукцыі, аздабленні горада. Гасці Мінска адзначылі таксама высокі ўзровень комплексу “Мінск-Арэна” і яго падрыхтоўку да правядзення конкурсу. Па іх словах, з такім размахам творчае спаборніцтва маленькіх спевакоў яшчэ ніколі не праходзіла.

Імя Пташука

11 красавіка, напярэдадні Радаўніцы, у Ляхавіцкім раёне ўшаноўвалі памяць свайго земляка — кінарэжысёра Міхаіла Пташука. На радзіме майстра ў вёсцы Федзюкі і ў самім райцэнтры былі адкрыты мемарыяльныя дошкі. Таксама ў Федзюках у гонар Пташука быў асвечаны крыж.

Удзел у мерапрыемствах прынялі родныя Міхаіла Пташука, прадстаўнікі мясцовых улад, Беларускага саюза кінематаграфістаў, журналісты, сярод якіх — і здымачная група, што стварае дакументальную стужку пра рэжысёра. Паездка на

яго радзіму была прысвечана восьмай гадавіне з дня яго заўчаснага сыходу. Апрача адкрыцця мемарыяльных дошак, на могілках, дзе пахаваны бацькі Міхаіла Пташука, адбылося памінальнае набажэнства. У ім прынялі ўдзел і мясцовыя жыхары.

У Федзюках, і ў Ляхавічах ужо ёсць вуліцы, якія носяць імя Пташука. “У цэлым, мы, родныя, задаволены, тым, як у раёне шануюць свайго земляка”, — кажа ўдава рэжысёра Лілія Міхайлаўна.

Нагадаем, у маі мінулага года ў Баранавіцкім раёне на месцы здымак стужкі “Знак бяды” каля вёскі Вольна на базе мясцовай сярэдняй школы быў адкрыты Музей Міхаіла Пташука.

С.А.

Аб’ява*

Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў

аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу:
— загадчык кафедры рэжысуры;
— загадчык кафедры сцэнічнай мовы і вакалу;
— прафесар кафедры скульптуры.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб’явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: 220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адзел кадраў; тэлефон: 292-77-34.

Наталля ХВІР: — Напачатку — крыху статыстыкі. З тых амаль пяці тысяч аб'ектаў, якія ўключаны ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь, болей за тысячу адносяцца да перыяду Вялікай Айчыннай вайны. Сярод іх — брацкія магілы савецкіх воінаў, партызанаў, ахвяр фашызму, найбольш значныя мемарыяльныя комплексы і манументы (такія, як “Брэсцкая крэпасць”, “Курган Славы”, “Хатынь”, “Лінія Сталіна”, “Прарыў” і многія іншыя). Цягам двух апошніх гадоў на пасяджэннях Беларускай рэспубліканскай навукова-метадычнай рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры краіны прыняты станоўчыя рашэнні аб наданні статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці 40 аб'ектам, датычным перыяду Вялікай Айчыннай вайны. Уласнікамі помнікаў падпісаны ахоўныя абавязацельствы, праводзяцца іх рамонт і рэстаўрацыя, а таксама добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі.

На ўліку Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь знаходзяцца 6745 воінскіх пахаванняў часоў Вялікай Айчыннай вайны, у якіх спачываюць больш за 800 тысяч савецкіх воінаў. Штогод ідзе актыўная пошукавая работа па ўстанаўленні і папартызацыі невядомых раней пахаванняў, выяўленні прозвішчаў загінулых салдат. За кожным пахаваннем замацаваны шэфскія арганізацыі, якія здзяйсняюць іх рамонт і добраўпарадкаванне. Для гэтых мэт выдаткоўваюцца дзяржаўныя сродкі, адбываюцца рэспубліканскія суботнікі.

Ілля СВІРЫН: — Наш “круглы стол” прымеркаваны да Міжнароднага дня помнікаў і памятных мясцін. Таму напачатку хацелася б даць слова прадстаўніку той арганізацыі, якая спрычынілася да паўстання гэтага свята, — старшыні Беларускага камітэта ІКАМОС Уладзіміру Гілепу.

Уладзімір ГІЛЕП: — Ідучы сюды, я думаў вось пра што. Па-англійску “помнік” — гэта “memorial”. Па-фасна, гучна! Па-руску — “памятник” — нібыта ручайка журчыць. А па-беларуску? “Пом-нік”, “пом-нік” — нібы набат!

Асабліва гэта тычыцца помнікаў, прысвечаных падзеям той жахлівай вайны. Прызнаемца шчыра: многія з іх яшчэ трэба прыводзіць да ладу, шэраг зроблены з недаўгавечных матэрыялаў. Міжнародны дзень помнікаў, ініцыяваны ў 1983 годзе Міжнароднай радай па помніках і мясцінах, — гэта, перадусім, нагода звярнуць увагу на тыя памятныя мясціны, да якіх яшчэ, як кажуць, не дайшлі рукі. Але перш наперш — усваядоміць іх надзвычайную каштоўнасць. А яны ніякім чынам не залежыць ад цяперашняга стану.

Пад час маёй працы ў Міністэрстве культуры БССР я чытаў лекцыі для прадстаўнікоў мясцовай улады ў Вышэйшай партыйнай школе. І часта задаваў сваім слухачам пытанне: а вы што лічыце помнікам? Не ў глабальным маштабе, а менавіта ў той вёсцы ці гарадку, дзе вы працуеце. Адказы былі рознымі. У горадзе помнік — гэта абеліск, скульптурная фігура. Старшыні сельсаветаў пачыналі з надмагільных помнікаў, — і гэта мяне нарта здзівіла. Але ніхто не сказаў пра руіны сядзібы або храма, пра ледзь прыкметны курган. І многія людзі па-ранейшаму не ўсведамляюць, што гэта — таксама помнікі, якія патрабуюць адпаведнай увагі.

Аляксандр БАЗАРНАЎ: — Звычайна сітуацыя: падрапану асколкамі нямецкіх снарадаў дот, які пасля вайны трапіў на тэрыторыю дачнага масіву. Пад час чарговых палявых даследаванняў мы прыходзім туды і бачым, што смецця ў казематах — па самую столь!

Сёлетні Міжнародны дзень помнікаў і гістарычных мясцін праходзіць за некалькі тыдняў да значнага для ўсяго чалавецтва юбілею — 65-годдзя Вялікай Перамогі. Самая жахлівая ў сусветнай гісторыі вайна пакінула на Беларусі мноства матэрыяльных слядоў: гэта і магілы воінаў, і абарончыя збудаванні, і — сярод іншага — рукапісныя партызанскія часопісы. Папярэднія пакаленні парупіліся аб тым, каб увекавечыць памяць пра самыя важныя мясціны, падзеі, постаці той вайны ў бронзе, мармуры, а часам, на жаль, і ў таным гіпсе, бо іншыя матэрыялы тады былі недаступныя. Такім чынам створаны вялікі пласт нацыянальнай спадчыны, які мае надзвычайны выхаваўчы патэнцыял. Гэты пласт аб'ектыўна заслугоўвае ўвагі — і не толькі напярэдадні юбілею Перамогі.

Якраз пра яго захаванне, засваенне і нават пераасэнсаванне вялася гутарка пад час традыцыйнага ўжо “круглага стала”, ініцыятарамі якога выступілі ўпраўленне па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і рэдакцыя газеты “Культура”.

У дыскусіі, што адбылася ў сценах “К”, узялі ўдзел прадстаўнікі ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі — намеснік начальніка ўпраўлення Аляксандр ЛЯНКОЎ і загадчык сектара Наталля ХВІР, начальнік ўпраўлення па увекавечванні памяці абаронцаў Айчыны і ахвяр вайны Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь, палкоўнік Віктар ШУМСКІ, старшыня Беларускага камітэта Міжнароднай рады па помніках і гістарычных мясцінах ІКАМОС Уладзімір ГІЛЕП і член гэтай арганізацыі Цімох АКУДОВІЧ, дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны Сяргей АЗАРОНАК, загадчык філіяла Нацыянальнага гістарычнага музея “Дом-музей І З’езда РСДРП”, старшыня пошукавага клуба “Віктар-Мінск” Сяргей БЯСПАНСКІ, даследчык фартыфікацыі ХХ стагоддзя Аляксандр БАЗАРНАЎ, рэдактар аддзела газеты “Культура” Ілля СВІРЫН.

Каштоўнасць,

Тлумачыць значэнне слова “помнік” трэба яшчэ з дзіцячага садка

Аляксандр Лянкоў.

Сарамачым уладальнікаў навакольных лецішчаў: сябры, ну хіба так можна? А тыя робяць вялікія вочы: маўляў, няўжо гэтая закінутая пабудова прыдатная для нечага іншага, апроча “ролі” сметніка? На жаль, хтосьці і спраўды не ўсведамляе каштоўнасці той спадчыны, якая яму дасталася. І пры гэтым кажа: нічога ў нас на Беларусі не засталася! Хаця некаторыя з тых знядбанах дотаў з’яўляюцца ўнікальнымі помнікамі ваеннай архітэктуры.

Сяргей БЯСПАНСКІ: — Мяркую, праблема, — перадусім у адукацыі. Сёння ўжо многія нашы сучасныя дзеці разумеюць сэнс слова “спадчына” і беражліва да яе ставяцца. Прычым з кожным годам такіх людзей паступова больш. Але агульнай ліквідацыі дадзенага пытання, на жаль, пакуль не адбылося.

Уладзімір ГІЛЕП: — І таму беларускі камітэт ІКАМОС найгалубней сваёй задачай лічыць менавіта адукацыйную. Мы праводзім семінары, канферэнцыі, калоквіумы, каб растлумачыць людзям на месцах усю шматграннасць паняцця “помнік”.

Сяргей АЗАРОНАК: — Вельмі добра, што ўжо на пачатку нашай гутаркі была закранута тэма адукацыі. Ці ёсць у нас дыферэнцыраваныя адукацыйныя праекты, зацверджаныя навуковым саветам, якімі мы, му-

Аляксандр Базарнаў.

зейшыкі, маглі б карыстацца? Пакуль што ў нашым распараджэнні — толькі нейкі ўсярэднены штамп. Да яго малодшыя школьнікі не “дарастаюць”, а старшакласнікам ён ужо не цікавы, і яны з пагардай “праходзяць міма”.

Віктар ШУМСКІ: — Вучні 6-х і 10-х класаў маюць розны ўзровень развіцця. Безумоўна, гэта трэба ўлічваць.

Уладзімір ГІЛЕП: — У мяне ёсць мары, а жаль, не здзейснілася пад час маёй працы ў Міністэрстве культуры: стварыць адукацыйную праграму... Не, нават не адну, а цэлы шэраг: першая разлічана на дзяцей дашкольнага веку, другая — на малодшых школьнікаў, і гэтак далей. Упэўнены: пачынаць тлумачыць значэнне слова “помнік” трэба яшчэ з дзіцячага садка.

Наталля ХВІР: — Праграмы, пра якія вы марыце, ужо былі створаны амаль ва ўсіх нашых суседзях. Спадзяюся, неўзабаве гэты прабел будзе запоўнены і ў нас. І, напэўна, цалкам лагічна, калі Міністэрства культуры краіны ініцыюе стварэнне такіх праграм. Вядома, іх паўстанню павінна папярэднічаць карпатлівая праца ў супрацоўніцтве і з Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь, і з іншымі ведамі — у тым ліку з Міністэрствам абароны.

Аляксандр ЛЯНКОЎ: — Напярэдадні 65-годдзя Перамогі ў краіне адбываецца шырокая кампанія па добраўпарадкаванні помнікаў, датычных вялікіх падзей. Варта нага-

Сяргей Бяспанскі.

даць: работы на іх павінны праводзіцца толькі з дазволу Міністэрства культуры краіны. На вялікі жаль, бываюць выпадкі, калі мясцовыя ўлады пра гэта забываюць, што нярэдка прыводзіць да сумнага фіналу: праца зроблена, грошы патрачаны, а вынік, з эстэтычнага пункта гледжання, атрымаўся незадавальняючы. Паверце, патрабаванні закону — гэта зусім не бюракратычная фармальнасць.

Аляксандр БАЗАРНАЎ: — Тут варта прыгадаць небезвядомы дэвіз: “Не нашкодзь”. Прыкладам, у адной з суседніх краін вырашылі аднавіць дот, і пафарбавалі яго... “серабранкай” — мусіць, выключана з найлепшых памкненняў. Атрымалася поўная прафанацыя. На жаль, многія не разумеюць таго, што нават нанясенне эмблемы на танк — гэта цэлая навука. Любы помнік можна сапсаваць праз сваю недасведчанасць: для гэтага дастаткова адной дробнай дэтэлі.

Віктар ШУМСКІ: — Прыгадваю адносна нядаўні выпадак. У адным беларускім гарадку ёсць скульптурная фігура савецкага воіна. Звычайнай яе фарбавалі “серабранкай”, і, у адноўленне ад дота, пытанню тут не ўзнікала. Але... Мабыць, “серабранка” на складзе скончылася. І неяк прыехаўшы ў гарадок напярэдадні Дня Перамогі, я ледзь стрымаў эмоцыі: помнік быў пафарбаваны ў зялёны колер! Прычым, пэўна, і гэтай

Сяргей Азаронак.

фарбы не хапіла, таму боты ў салдата сталі чорныя. Сітуацыя — парадкавальная. Нібыта, мясцовыя ўлады справіліся са сваёй задачай “на выдатна”: на помніку не знойдзеш ніводнай выбоіны — хоць ты павелічальнае шкло вазьмі; яго стан — ідэальны. Аднак вынік атрымаўся і сапраўды незадавальняючы.

Ілля СВІРЫН: — Але, з іншага боку... Ці заўсёды ў раёне, а тым больш — у сельсавеце можна знайсці спецыяліста, што падказаў бы, у які колер можна фарбаваць скульптуру воіна, а ў які — не?

Віктар ШУМСКІ: — Знайсці чалавека з нармальным колераадчуваннем і добрым густам, я думаю, можна паўсюль.

Ілля СВІРЫН: — Напэўна, кожны лічыць сябе такім чалавекам. Я меў на ўвазе пэўную, адладжаную і ўгрунтаваную ў заканадаўства, сістэму.

Аляксандр ЛЯНКОЎ: — Такая работа, як пафарбоўка помніка, не можа адбывацца без удзелу архітэктара. А яны сёння ёсць ва ўсіх раёнах, без выключэнняў. Іншая справа — сельсавет. Аднак і на гэтым узроўні можна падысці да справы сур’ёзна, а не проста даручыць супрацоўніку пафарбаваць помнік той фарбай, што засталася на складзе.

Аляксандр БАЗАРНАЎ: — Чалавек, якому патрэбна кансультацыя, можа звярнуцца і ў Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, і ў Міністэрства культуры, і ва ўпраўленне па увекавечванні памяці абаронцаў Айчыны і ахвяр вайны Міністэрства абароны. Ведаючы Віктара Віктаравіча, магу

быць упэўнены: ад яго можна атрымаць добрую парадку па любым пытанні. Калі яно не будзе непасрэдна тычыцца ягонага профілю, ён назаве прозвішча таго спецыяліста, які здольны даць вычарпальны адказ.

Віктар ШУМСКІ: — Ведаецца, звяртаюцца да мяне і сапраўды даволі часта. Прыкладам, паводле Інструкцыі аб парадку ўліку воінскіх пахаванняў, на надмагільным помніку неабходна ўстанавіць шылду. І вось, неяк тэлефануюць да мяне з пытаннем, куды яе прышрубавачь: зверху, знізу, збоку? Адчуўшы маю збянтэжанасць, даюць парадку: распрацаваць рэкамендацыі. Я падумаў: а што, і сапраўды някепская ідэя! Кінуць усю астатнюю працу і падрабязна распісаць, на якой адлегласці ад левага краю вешаць шылду на піра-

Наталля ХВІР: — Тут усё залежыць толькі ад грамадскай ініцыятывы.

Ілля СВІРЫН: — На адным з пасяджэнняў калегіі Міністэрства культуры ўзнімалася досыць складанае, як мне падаецца, пытанне. У Дзяржаўным спісе ёсць помнікі, прысвечаныя падзеям Вялікай Айчыннай вайны, зробленыя з недаўгавечных матэрыялаў і таму не прайшоўшыя выпрабавання часам. Разам з тым, іх мастацкая вартасць можа выклікаць сумнеў: раней многія з іх рабіліся ледзь не па тыпавых праектах, і назваць іх унікальнымі артэфактамі, пры ўсім жаданні, не выпадае. На тым пасяджэнні прагучала прапанова: не рэстаўраваць іх паводле ўсіх патрабаванняў заканадаўства, а — замяняць на новыя.

сродкі для стварэння помнікаў у іх знаходзіліся. І мы павіны шанаваць іхні пачын. Помнікі — гэта частка эпохі, а эпоху асуджаць нельга.

Аляксандр ЛЯНКОЎ: — Да помнікаў любой эпохі трэба ставіцца як да твораў мастацтва. Возьмем, для прыкладу, Дом Урада. Так, успрыняцце постаці Леніна сёння можа быць розным. Але што атрымаецца, калі прыбраць помнік? Цэласная архітэктурная кампазіцыя, задуманая Лангбардам, будзе незваротна парушана.

Аляксандр БАЗАРНАЎ: — Фіны таксама ўспрымаюць рускага цара Аляксандра па-рознаму, але ж ніхто не збіраецца зносіць помнік яму.

Віктар ШУМСКІ: — У аўстрыйскім Грацы пахаваны 1418 рускіх ваеннапалонных часоў Першай сусветнай. На могільках былі ўсталяваны ад-

Ілля СВІРЫН: — Асобная катэгорыя аб'ектаў, які ўваходзяць у Дзяржаўны спіс, — гэта магілы савецкіх воінаў і ахвяр нацызму, шматлікія сведчанні трагічнай гісторыі нашага народа...

Віктар ШУМСКІ: — Уявіце сабе: на Беларусі на сённяшні дзень выяўлена 7038 воінскіх пахаванняў розных часоў! Вядома, найбольш тых, што адносяцца да перыяду Вялікай Айчыннай. Гэта месцы, якія звязваюць мёртвых з жывымі, гэта матэрыялізаванае ўвасабленне гісторыі, а не сімвалічны знак. Мы не бачым крыміналу ў тым, калі ў сувязі з удасканаленнем транспартнай інфраструктуры адбываецца перанос помнікаў. Прыкладам, пасля меліярацыі былі выпадкі, калі памятны знак апынаўся ў балоце, і таму яму

больш, бюджэтнае фінансаванне такіх выдаткі не прадугледжвае. Адапаведна, застаецца спадзявацца толькі на грамадскі пачын. І тут высвятляецца, што ў людзей і без гэтага часцяком багата клопатаў.

Уладзімір ГІЛЕП: — Можаце са мной спрачацца, але я ўпэўнены: ніколі на грамадскіх пачатках мы не дасягнем ідэальнага выніку. Думаю, карысным для нас можа быць досвед замежных краін, дзе ля помнікаў воінам няма ні былінкі. Там за кожным аб'ектам спадчыны даглядае канкрэтны чалавек, які атрымлівае за сваю працу заробак. І гэты чалавек шторанак выходзіць на працу. Калі не выйдзе — з яго спытаюць. Непасрэдна з яго, а не з “аб-

якая не залежыць ад цяперашняга стану

Наталля Хвир.

мідальным помніку вышыней у метр дваццаць, прадугледзеўшы, зразумела, і ўсе астатнія варыянты...

Немагчыма распрацаваць рэкамендацыі на ўсе выпадкі жыцця. Нельга вадзіць за руку дарослых людзей.

Наталля ХВІР: — Сістэму, угрунтаваную ў заканадаўства, ствараць не трэба: яна ўжо ёсць. Калі аб'ект уключаны ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей, на яго распаўсюджваецца адпаведны Закон Рэспублікі Беларусь. Паводле артыкула 53, арганізацыя, якая з'яўляецца ўласнікам аб'екта, павінна заключыць ахоўныя абавязальствы. Такім чынам, перад пачаткам рэстаўрацыйных работ старшыня сельсавета мусіць звярнуцца ў Міністэрства культуры па атрыманне дазволу на іх правядзенне. Што да выбару фарбы... Канешне, спецыялісты Міністэрства культуры здолеюць дапамагчы ў гэтай справе.

Аляксандр ЛЯНКОЎ: — У Міністэрстве ёсць спецыяльны аддзел навукова-праектных работ, які разглядае архітэктурныя праекты і дае свае рэкамендацыі. Таму праблема ўсё ж у іншым: некаторыя прадстаўнікі мясцовых улад не ведаюць правільнага алгарытму дзеянняў у дадзенай сітуацыі. Хаця, зноў жа, заканадаўча ён прапісаны — для аб'ектаў, якія ўключаны ў Дзяржаўны спіс.

Аляксандр БАЗАРНАЎ: — А для тых, якія не ўключаны?

Цімох Акудовіч.

Аляксандр БАЗАРНАЎ: — Даруйце за таўталогію, але кожны помнік (у сэнсе, манументальны твор) — гэта яшчэ і помнік сваёй эпосе. Давайце ставіць новыя помнікі — хто ж супраць? Але навошта руйнаваць старыя? Калі помнік падаецца маральна састарэлым — пастаўце побач іншы.

Аляксандр ЛЯНКОЎ: — Што да унікальнасці... Памятаю, як за савецкім часам у кожным парку культуры і адпачынку была скульптура жанчыны з вяслом. Сёння вы іх мала дзе знойдзеце: захаваліся хіба адзінкі, і іх ужо патрэбна, мусіць, заносіць у Дзяржаўны спіс. Але самае важнае тое, што гэтыя скульптуры ўлічваліся ў эстэтыку свайго асяроддзя.

Я згодны: ёсць помнікі, зробленыя з недаўгавечных матэрыялаў, якія прасцей і танней замяніць, чым рэстаўраваць. Але замяняць іх трэба на аналагічныя. Арыгіналы скульптур на будынках Сувораўскага вучылішча і Палаца прафсаюзаў былі зроблены з бетона, і час нанёс ім значны пашкоджанні. Адносна нядаўна на іх месцы з'явіліся сіліманавыя копіі — так, менавіта дакладныя копіі! Упэўнены: у выпадку радыкальных змен архітэктурная цэласнасць будынка была б парушана.

Віктар ШУМСКІ: — Згадайма і такую акалічнасць. Так, многія помнікі ствараліся з таных матэрыялаў. Але яны паўсталі ў 1950-я гады, калі краіна яшчэ не пераадолела наступствы вайны. У той час нашы бацькі не маглі наесціся ўволю, аднак

Уладзімір Гілеп.

натыпныя гранітныя крыжы. І ўжо ў наш час мясцовыя ўлады заснавалі добрую традыцыю — змяняць па сем крыжоў на год: каб замяніць іх усе адразу, няма сродкаў. Штогод яны выбіраюць тыя сем помнікаў, якія знаходзяцца ў самым дрэнным стане, і змяняюць іх на дакладныя копіі. Без усялякіх мастацкіх фантазій.

Згадаю і такі выпадак. У Ліёнскім раёне ёсць своеасаблівыя ваенныя могількі. Туды з трохсоткіламетровай даўжыні лініі фронту прывозілі целы загінулых савецкіх афіцэраў. Пахаванне было арганізавана па-вайсковому: роўныя шэрагі аднатыпных магіл. Сёння яны ідэальна дагледжаны, але... Калі я прыехаў туды, у вочы раптам кінулася адна дэталю: на адным з пахаванняў, справа ад зоркі, — металічная авальная шылда, усталяваная ўжо відавочна ў наш час. Задаю пытанне: хто дазволіў? І мне патлумачылі: нядаўна знайшліся сваякі загінулага, і мы не змаглі ім адмовіць...

Сапраўды, адмовіць у такім выпадку цяжка. Але можна зрабіць тое, што ўжо апрабавана: збоку ад мемарыяла — каменны мур, дзе кожны можа пакінуць шылду ў памяць аб сваім бацьку або дзядулі, які там загінуў. І гэта кранае: кожны турыст бачыць, што памяць пра вайну не знікла. Але, з іншага боку, і агульная эстэтыка не парушаецца.

Віктар Шумскі.

знаходзілі лепшае месца. Але пасунуць магілу — гэта кашчунства!

Ілля СВІРЫН: — І дадзеная відавочная акалічнасць ускладняе ахову такіх месцаў...

Віктар ШУМСКІ: — Мы даўно прыйшлі да ўпэўненасці: адказваць за помнікі і воінскія пахаванні павінны канкрэтныя арганізацыі. Сёння гэты прынцып ужо ўвасоблены ў жыццё. У пашпарце кожнага пахавання ёсць графа “Шэфская арганізацыя”: прадпрыемства, сельсавет, школа...

Ілля СВІРЫН: — Для школьнікаў гэта — добры ўрок патрыятызму...

Віктар ШУМСКІ: — Неаспрэчна. Але калі ў гэтай графе я бачу адну толькі школу, у мяне адразу ўзнікае шэраг пытанняў. Так, школьнікі могуць прыбраць лісце і вецце, але дагляд заўсёды прадугледжвае матэрыяльныя затраты. Нават для таго, каб пастрычы траву, патрэбна газонакасілка, а без паліва яна не працуе. Школы ніякіх сродкаў для гэтай мэты не атрымліваюць, і таму шэфства рызыкуе стаць дэкларатыўным — пры ўсім сваім выхваляўчым патэнцыяле.

Выйсце з гэтай сітуацыі вельмі простае. Мы заўсёды нагадваем мясцовым уладам, што шэфства над помнікам можа ўзяць не адна арганізацыя, а некалькі: школа, завод, гаспадарка... Працуючы сумеснымі намаганнямі, куды прасцей дасягнуць плёну.

Ілля СВІРЫН: — Вельмі часта ўстанова, на балансе якой знаходзіцца аб'ект спадчыны, не мае матэрыяльных рэсурсаў для таго, каб падтрымліваць яго ў добрым стане. Тым

Ілля Свірын.

страктнага” грамадства.

Ілля СВІРЫН: — На Беларусі нешта падобнае мне давялося сустрэць толькі аднойчы — у вёсцы Дубаі, што на Піншчыне. Цяперашні ўласнік старадаўняй сядзібы, на тэрыторыі якой ёсць і ваенныя могількі часоў Першай сусветнай, знайшоў магчымасць увесці стаўку для чалавека, які даглядаў бы за помнікам спадчыны. Сядзіба сёння ніяк не выкарыстоўваецца, але ж за гэты аб'ект не сорамна перад замежнымі турыстамі — у адрозненне ад многіх іншых. Дык, магчыма, такі досвед варта было б зрабіць усеагульнай завяздэнкай? Выдаткі параўнальна невялікія, а вынік падаецца шматбаяцальным.

Наталля ХВІР: — Маю пытанне да наймаладзейшага ўдзельніка нашай гутаркі — прадстаўніка ІКАМОС Цімоха Акудовіча. Я бачыла пералік тых аб'ектаў, якім вы прапануеце надаць статус гісторыка-культурнай каштоўнасці, і сярод іх пераважаюць помнікі архітэктурны мінулых стагоддзяў. Тэма Вялікай Айчыннай вайны там не закранута. Не палічыце гэта за папрок, мне проста цікава: чаму?

Цімох АКУДОВІЧ: — Сапраўды, у сферы інтарэсаў тых энтузіястаў, якія займаюцца гэтай працай, — перадусім іншыя перыяды гісторыі Беларусі. І, адпаведна, іншыя помнікі: гэта сядзібы XIX стагоддзя, старыя касцёлы і капліцы. Але і прычыны гэтага — відавочныя: параўнальна нядаўна адкрыліся новыя пласты беларускай гісторыі, якія пакуль не засвоены, — той жа шляхецкі побыт. Менавіта яны прыцягваюць увагу.

Лічу такі своеасаблівы “перакос” істотнай праблемай. І перакананы: гэта часовае з'ява. Пасля засваення закрытых раней — і таму як бы “новых” — пластоў гісторыі цікавасць да ваеннай тэматыкі вернецца. Тым больш, гэтану спрыяюць і новыя падыходы да яе адлюстравання, у тым ліку крэатыўныя музейныя праекты. Хацеў бы адзначыць тут дзейнасць Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Сяргей АЗАРОНАК: — Шчыры дзякуй! Неўзабаве мы адкрыем аб'ект “Партызанскі лагер”. Яго наведвальнік атрымае магчымасць поўнага пагружэння ў асяроддзе.

Музей сучаснага выяўленчага мастацтва — установа, якая, мусіць, не перастане быць актуальнай тэмай для дыскусій вакол сябе і сваёй дзейнасці. У свой час наша газета шмат пісала аб неабходнасці стварэння такой установы ў краіне і на працягу яе існавання пільна сачыла за творчымі праектамі.

Сёння дырэктарам музея з'яўляецца мастацтвазнаўца Наталля ШАРАНГОВІЧ, якая прайшла на сваёй пасадзе мяжу ў "сто дзён". І мы звярнуліся да яе, каб больш падрабязна пагутарыць пра курс музея ў адносінах да сучаснага беларускага мастацтва.

"Гульні ў сучаснае" зрабіць актуальнай

— Як у статусе дырэктара Музея сучаснага мастацтва вам бацьца "стыкоўка" паняццяў "музей" і "сучаснае мастацтва"?

— Сапраўды, што такое музей, мы цудоўна ведаем, а вось з паняццем "сучаснае мастацтва" да гэтага часу застаюцца праблемы. Сёння ў дачыненні да мастацтва з-за сваёй няпэўнасці і распылівасці яно практычна не ўжываецца: Еўропа настойліва прапануе называць яго актуальным, канцэптуальным.

Калі дванаццаць гадоў таму музей толькі ствараўся, сапраўды, галоўным было пытанне: а што на яго плошчах паказваць? Хаця, зразумела, ён павінен прадстаўляць айчынае мастацтва, якое існуе тут і зараз. Іншая справа, што ў Беларусі не тая сітуацыя, як, прыкладам, у Германіі, Швецыі. Мы не павінны аддаваць перавагу мастацтву, так бы мовіць, актуальнаму, бо нароўні з ім у нашай краіне паспяхова функцыянуюць і традыцыйныя мастацкія формы.

— З чым звязана такая акалічнасць?

— Звязана гэта з тым, што цягам доўгага часу мы былі зарыентаваны на агульную савецкую мастацкую школу, якая спалучала ў сабе дзве паралельныя задачы: навучыць мастакоў маляваць і навучыць мысліць. І калі днём і ў рамках адкрыцця Года культуры Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі мы прадстаўлялі выстаўку маладых беларускіх мастакоў, многія з наведвальнікаў адзначалі, што, пры рознасці пластычных моў, нельга не адчуць магутнага спалучэння моцнай школы і палётнай свабоды мыслення. Але, пры ўсёй нацыянальнай афарбоўцы нашага сучаснага мастацтва і адрознасці яго ад расійскага, украінскага, польскага, яно абсалютна актуальнае і ўспрымаецца не толькі ў нас, але і за мяжой, менавіта як сучасныя працы творчага мыслення.

— Як жа вы выбіраеце з сучасных твораў мастацтва "самыя сучасныя"?

— Яшчэ на пачатку стварэння музея была сфармулявана ідэя фіксацыі і збору "мастацтва, якое нараджаецца". Але ж міне пэўны час — гадоў 40 — 50 — і адбудзецца "натуральны адбор": стане зразумела, што з нашых калекцый можна будзе назваць калі не класікай, то хаця б творами, якія характарызуюць той ці іншы перыяд. І, магчыма, акурат яны папоўняць залаты фонд Нацыянальнага мастацкага музея. Мы ж будзем працягваць сваё актыўнае жыццё.

— І зноў вясці пошукавую работу?

— А чаму б і не? Павінна ж існаваць структура, якая будзе гэтую работу праводзіць. Калі мы звернемся да статыстыкі, дык убачым, што толькі афіцыйных членаў Беларускага

саюза мастакоў налічваецца амаль 1200 чалавек. Акрамя іх, існуюць яшчэ маладыя мастакі, тыя, хто па нейкіх прычынах яшчэ не ўступілі ў Саюз, але з гэтага не становяцца менш цікавымі творцамі... Камусьці трэба ўсё гэта адсочваць, адбіраць. Чаму гэтым не займаюцца галерэі? Па-першае, іх у нас не так і шмат, як хацелася б. Па-другое, яны не могуць займацца працэсам "усеабдымна" — там, як правіла, ідзе больш "кропкавая" работа: галерэі і былі ў свой час прыдуманы для таго, каб спецыялізавацца на якім-небудзь вузкім спектры мастацтва. А музей — структура ўсеабдымная, якая з гэтых "кропковых спляценняў" і складае тую багатую калейдаскапічную карціну, што дасць уяўленне аб сучасным мастацтве Беларусі.

— А сіл у такога невялікага музея хопіць, каб ахапіць усё сучаснае беларускае мастацтва?

— Так, нягледзячы на нашы творчыя амбіцыі, Музей сучаснага мастацтва — невялікі, творчых работнікаў, якія займаюцца праектна-выставачнай дзейнасцю, усяго некалькі чалавек. Але ж не тут наша галоўная праблема — нашмат больш клапоціць нас адсутнасць адпаведнага памяшкання. Так склалася, што музей існуе на часовых плошчах, і першапачаткова ішла гаворка пра пабудову для нас адмысловага будынка. І тут справа не толькі ў тым, што мы на сёння маем у фондах амаль тры тысячы твораў мастацтва, а месца для іх захоўвання ўжо не хапае. Сучаснае актуальнае мастацтва ўсё больш актыўна выходзіць за межы "багетных рамак" і патрабуе прасторы. Цяперашнія формы пластычнага выяўлення патрабуюць уключачы ў "гульні" гэтую прастору, мадэляваць яе. Гэта асноўная ўмова. На жаль, музей паводле сваіх інтэр'ераў даволі абмежаваны ў магчымасцях, і, пры ўсім жаданні, мы не можам прадставіць тут буйныя праекты, хаця ўжо гатовы да іх. Мы сутыкнуліся з гэтым, калі пачалі рыхтаваць мастацкі праект "ART.INTOUCH": для таго, каб мець магчымасць дэманстраваць работы вялікіх памераў, нам давалося заключыць дамову з Нацыянальнай школай прыгажосці, каб прадставіць там манументальны жывапіс і інсталляцыі. На жаль, у Мінску вельмі мала выставачных пляцовак, і яшчэ менш сярод іх такіх, дзе можна было б ажыццяўляць праекты актуальнага мастацтва.

— Якія з бліжэйшых амбіцыйных праектаў музея вы можаце агучыць у якасці прыярытэтных?

— На пасадзе дырэктара музея я сутыкнулася з такой акалічнасцю, што мы вельмі часта не задумваемся, колькі намаганняў неабходна прыкласці, каб той ці іншы праект адбыўся. Нам прасцей крытычна

сказаць: "Не атрымалася" — і не ўбачыць той велізарны пласт работы, якая праводзіцца на падрыхтоўчым этапе.

Лічу, сёння ўвагу трэба скіраваць на тое, каб у музеі ажыццяўлялася як мага больш не персанальных выставак, а групавых, тэматычных праектаў, якія будуць асвятляць пэўныя тэмы. Прыкладам, чаму б не дэманстраваць прыватныя калекцыі, пра-

сёння да сучасных твораў з пэўнай насцярожанасцю. Чаму наша публіка не наведвае выстаўкі актуальнага мастацтва з такой актыўнасцю, як на Захадзе?

— Сапраўды, чаму так адбываецца?

— Таму што сучаснае мастацтва патрабуе сур'ёзных разважанняў. Калі ты бачыш работы, якія табе не вельмі зразумелыя, даводзіцца пры-

ктычна не вядомыя шырокаму колу глядачоў і нідзе не апублікаваныя (а гэта таксама частка нашай культурнай прасторы, з ёй мы амаль не судакранаем), або паказаць больш мэтанакіравана работы мастакоў, якія займаюцца арт-аб'ектамі? На пачатку лета мы плануем зладзіць выстаўку беларускага авангарда, а ўвосень, у рамках выстаўкі-агляду сучаснага выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва (яе праводзіць Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь) прадставіць буйны праект маладых мастакоў і мастацтвазнаўцаў на чале з Паўлам Вайніцкім, куды будуць уключаны інсталляцыі, арт-аб'екты, відэаарт — тое, чым захапляецца сёння творчая моладзь, і тое, што яшчэ не атрымала ў нас шырокага распаўсюджвання, але ўжо існуе ў сучасным мастацкім жыцці. І калі за гэтыя праекты нас нават раскрытыкуюць, я буду лічыць: яны — атрымаліся, таму што ў сучасным мастацтве самае галоўнае — разбурыць "адчуванне цішыні" і выклікаць дыскусію.

— Мне здаецца, сёння творчых дыскусій стала істотна менш, бо адсутнічае дакладна акрэсленая мастацкая канва, і ўсе размовы аб сучасным мастацтве заканчваюцца на тым, што "мастак мысліць так, а я — па-іншаму"...

— Уся справа ў тым, што на сённяшні дзень адсутнічае крытэрыі ацэнкі сучаснага мастацтва, а гэта самае важнае пытанне любой творчасці. У дачыненні да класікі такія крытэрыі, правераныя стагоддзямі, існуюць, але як толькі гаворка заходзіць пра сучаснае мастацтва, мы губляемся, а мастакі пачынаюць казаць, маўляў, яны "знаходзяцца ў пастаянным творчым пошуку". Дыскусіі ж якраз і даюць магчымасць гэтыя крытэрыі "намацаваць", фармуляваць — толькі так мы будзем разумець, што мы павінны выстаўляць і з якой мэтай. Магчыма, з-за такой распылівасці і абывацелі ставяцца

класці пэўныя інтэлектуальныя намаганні. Ты павінен арыентавацца ў філасофіі і гісторыі, мець асацыятыўнае мысленне, бо сучасныя мастакі нічога не кажуць прасталейна. Так ці інакш, сённяшні свет настолькі складаны, што ён пранікае ў палатно, прымушае мастака самога мысліць асацыятыўна, і той загадзя разлічвае: у гледача таксама павінна быць "шматслойнасць" успрыняцця. А глядач, у сваю чаргу, часта не гатовы да такой мастацкай і эмацыянальнай гульні.

— Можна, мастакі занадта шмат жадаюць ад глядачоў? І што рабіць, калі з сучасным мастацтвам раптам вырашыць пазнаёміцца "непадрыхтаваны" чалавек?

— У нас у музеі дастаткова замовіць экскурсію, пад час якой вам падрабязна ўсё раскажуць. У нас, дарэчы, часта з экскурсаводамі ходзяць і па два-тры чалавекі, адна жанчына прывяла ў музей сваіх дзяцей і сказала: "Няхай экскурсавод растлумачыць нам, што гэта такое".

На самой справе, мы жывём у час, калі сорамна быць "непадрыхтаваным". Калі я ў Маскве стаяла ў чарзе на выстаўку Пікаса, якую прывезлі з Музея Пікаса ў Францыі ў Пушкінскі музей, побач са мной былі "непадрыхтаваныя" глядачы, дзеці. Значыць, складаная мастацкая гульня Пікаса іх зацягвае! Бо інтэлектуальная і эмацыянальная работа — нармальнае для чалавека.

Я далёкая ад ідэі музея як выхавальчай установы, але ж нельга дэклараваць і тое, што мы павінны "апусціцца" да глядачоў. Не апусціцца, а — дапамагчы ім самім падцягнуцца да ўзроўню разумення і успрыняцця сучаснага мастацтва, зацікавіцца ім. І калі замест бутэлькі піва за дзве тысячы малады чалавек купіць квіток на выстаўку актуальнага мастацтва, гэта будзе рэальны вынік працы нашага музея.

**Занатавала Таццяна КОМАНОВА
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Трэцяя "Арт-лінія"

20 красавіка ў галерэі "Ракурс" Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адбудзецца ўрачыстае адкрыццё III Мінскай міжнароднай выстаўкі графікі "Арт-лінія".

Ужо трэці раз мерапрыемства таго ўзроўню пройдзе ў нашай краіне. Работы будуць экспанавацца ў трох галерэях Нацыянальнай бібліятэкі: "Ракурс", "Лабірынт" і "Атрыум". Адбудзецца конкурс, вынікі якога ацэніць аўтарытэтнае міжнароднае журы, куды ўвойдуць мастакі і мастацтвазнаўцы з розных краін. У час вернісажу пераможцам будуць уручаны дыпломы. Ганаровым госцем гэтым разам выступіць Фелікс Караль (Славенія).

Упершыню ў Мінскую міжнародную выстаўку графікі "Арт-лінія" будзе ўключана рэтрапраграма — выстаўка літаграфій англійскага графіка і архітэктара Джозэфа Нэша (1809 — 1878 гг.), вядомага ў Еўропе сваімі архітэктурнымі пейзажамі і жанравымі сцэнамі. Менавіта гэтая экспазіцыя, якая складаецца з 42 твораў, з'яўляецца першай прэзентацыяй фондаў графікі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Такая практыка будзе прадаўжана і ў наступных праектах.

Выстаўка "Арт-лінія" павінна раскрыць новыя перспектывы графікі, яе вялікі патэнцыял, здольнасць пастаянна абнаўляцца, адкрываць магчымасці для пошуку і эксперыментаў; акрэсліць сённяшні стан графікі, яе месца ў творчасці сучасных мастакоў Еўропы; пасадзейнічаць усталяванню творчых стасункаў.

Усяго ж мастакі з Беларусі, Іспаніі, Украіны, Расіі, Латвіі, Літвы, Эстоніі, Славеніі, Балгарыі і іншых краін прадставяць звыш 160 графічных твораў.

Гомельскі алхімік

На выстаўцы, якая адкрылася 6 красавіка ў Гомельскім палацава-паркавым ансамблі, прадстаўлены амаль 60 рэдкіх выданняў з бібліятэкі графа Мікалая Румянцава — колішняга ўладальніка помніка архітэктуры ў горадзе над Сожам.

Як распавяла "К" загадчык аддзела па зборы музейных матэрыялаў і экспазіцыйнай дзейнасці Гомельскага палацава-паркавага ансамбля Ганна Кузіміч, выстаўка сталася магчымай дзякуючы наладжаным стасункам з кіраўніцтвам Расійскай дзяржаўнай бібліятэкі. Менавіта там захоўваецца прыкладна 28 тысяч тамоў бібліятэкі Мікалая Румянцава — адной з найлепшых прыватных бібліятэк па колькасці і якасці сабраных выданняў у Расійскай імперыі XIX стагоддзя.

Падборка выданняў, прадстаўленых на выстаўцы, — разнастайная: гэта кнігі па гісторыі, географіі, літаратуры, філасофіі, батаніцы, заалогіі, гаспадарчай дзейнасці. У экспазіцыі можна пабачыць і фаліянтны "Баек Эзопа", выданыя ў Еўропе ў 1632 годзе, трактата па алхіміі "Вада і агонь" (Лейпцыг, 1749 г.), выданне 1801-га "Запіскі, датычныя Расійскай гісторыі", напісаныя імператрыцай Кацярынай II.

Таксама ў гэтыя дні Гомельскі палацава-паркавы ансамбль прымае выстаўку "Хвалюць шалёныя прыбоем..." з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. У экспазіцыю ўвайшлі творы такіх славутых рускіх марыністаў, як І.Айвазоўскі, А. Бегроў, П.Тызенгаузен, І.Крачкоўскі, А.Багалюбаў, Л.Лагарыё.

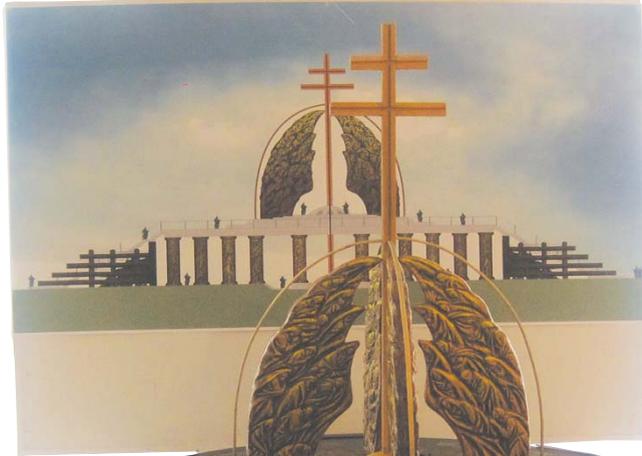
Народная памяць — як само жыццё. Яна, што трава праз асфальт, — усё роўна праб'ецца-прарасце ў кнігах і фільмах, у творах выяўленчага мастацтва. Гераічнаму мінуламу роднай Беларусі, мужнасці, Подзвігу і Памяці продкаў, якія баранілі Айчыну ад чужынцаў і палеглі ў шматлікіх войнах, якія зведзілі жакі канцлагераў, перажылі акупацыю, усім, хто жыў на гэтай шматпакутнай зямлі, хто гадаваў дзяцей і марыў аб лепшай долі, прысвячае свой новы твор калектыў архітэктараў, мастакоў, манументалістаў, а таксама гісторыкаў і краязнаўцаў.

Пры ўдзеле Калінкавіцкага райвыканкама і Беларускага рэспубліканскага фонду “Узаемамарнае і прымірэнае” распрацоўка гэтай хвалючай тэмы вядзецца шмат гадоў. Нават макеты будучага Храма Памяці пад адкрытым небам уражваюць смеласцю і навізнай задумой, вялікім жаданнем аўтараў праз алегрыі і сімвалы данесці да сучаснікаў сваё бачанне перажытага папярэднімі пакаленнямі.

Думаецца, Храм грандыёзна і велічна будзе выглядаць на пагорку, адкрытым сонцу і вятрам, дажджу і снегу. Сваімі верхнімі абрысамі збудаванне ўяўляе купал, а масіўныя калоны, што трымаюць на сабе паўсферу сталі (сімвалічнае кола жыцця чалавека), — старажытны пантэон. Тут, у ніжнім ярусе Храма, сцюдзёна і трывожна, падаецца, што скразнякі гуляюць-свішчуць у калідорах каланады... Гэты холад і боль у душы стварае цёмная, змрочная мазаіка каменнай падлогі, адмысловы роспіс сталі, а таксама рэльефы на калонах з выявамі, эпізодамі, карцінамі і згадкамі гістарыяграфіі нашай гераічнай мінуўшчыны... Паводле задумкі мастакоў, так і павінна быць: і халодна, і страшна, і трывожна... Трагедыя, боль народа і пакуты асобнага чалавека тут нібыта зліваюцца ў агульную чашу людскіх бед і няшчасцяў, дзе слёзы дзяцей і старых, што пакутавалі за калючым дротам канцлагера “Азарычы”, зліваюцца з крыкам спаленых вясцоўцаў Хатыні, жыхароў іншых “вогненых вёсак” Беларусі...

Калоны нагадваюць ствалы магутных дрэў, карані якіх глыбока прараслі ў глебу гісторыі, а значыць, і ў Памяць народа. А разам з імі, гэтак жа

Якім будзе Храм Памяці?

глыбока і надзейна, урос у зямлю і Крыж нашай веры і праўды, Крыж любові і надзеі. Ён пранізвае круглы дах, што падзяляе паверхі, высока ўздываецца ў неба, дамінуючы над збудаваннем...

Цёплай пяшчотай крыж атуляюць-галубяць чатыры белыя крылы — сімвалы вернасці і чыстых памкненняў людзей. Яны знаходзяцца ўжо на другім ярусе Храма Памяці, куды па лесвіцы мы падымаемся з мінулага, душой дакранушыся да зведанага дзядамі і прадзедамі ў гады ліхалецця... Крылы схіліліся да крыжа ў жалобе і смутку, як і чалавек, што прыходзіць да яго ў хвіліны радасці і журбы, у будні і святы. Тут, на коле жыцця, светла і ўтульна. Вакол —

сімвалічныя дрэвы вялікага саду, саду кожнага з нас. Можна ўскласці кветкі да крыжа, запаліць свечку, узгадаць знакамітых людзей, чые выявы адлюстраваны на тых жа сімвалічных белых крылах надзеі і веры. Нацягнутыя залатыя струны над імі нібыта акрэсліваюць або маляюць абрысы і форму купала храма. А гэта, зрэшты, і ёсць храм пад адкрытым небам, куды прыйдзе чалавек, каб пакланіцца Подзвігу і мужнасці прашчураў, каб яшчэ раз усвядоміць, што

ён на зямлі — часова... Вечнымі застаюцца толькі Памяць і Радзіма.

Канешне, уся работа — наперадзе. Праект помніка (сёння ён існуе ў трох варыянтах) будуць разглядаць спецыялісты — эксперты, людзі, зацікаўленыя ў захаванні праўды нашай гераічнай і трагічнай гісторыі. Будуць яшчэ і дыскусіі, і, магчыма, якіясьці прафесійныя спрэчкі па асобных элементах мемарыялу, але галоўнае — канцэптуальная ідэя — ёсць! Яна ўражае. Кіраўнік вялікай аўтарскай групы мастакоў і архітэктараў — вядомы мастак Уладзімір Крываблочки.

Міхась ХАМЕЦ,
фотажурналіст, краязнаўца
На здымку: адзін з варыянтаў праекта.

А.Чырکو. “Забаронены плод”.

Дыялог “60x50”

Тандэм — Рыгор Данэлян і Алег Чырکو

Як вядома, Літаратурны музей Максіма Багдановіча падтрымлівае імідж, створаны спадчынай “песняра чыстае красы”. Акрамя таго, што мы папулярызуюем творчасць Багдановіча, мы ўсяляк стараемся данесці да нашых наведвальнікаў вечныя каштоўнасці, адлюстраваныя ў пазіі класіка беларускай літаратуры. Адзін з найлепшых спосабаў гэта зрабіць — стварыць прасторы дыялога творцы з наведвальнікам музея. Менавіта гэта — асноўная задача нашай экспазіцыйнай дзейнасці, і ёй цалкам адпавядае незвычайная мастацкая выстаўка “60 x 50”, што адкрылася 7 красавіка ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча.

Р.Данэлян. “Анмар”.

Мастакі Рыгор Данэлян і Алег Чырکو, адзначаючы свае юбілей, падводзяць вынік пройдзенага шляху і прапаноўваюць наведвальнікам музея паразважаць на вечныя тэмы, дзеляцца з намі вялікай радасцю — Таямніцай стварэння прыгажосці.

Выстаўка з’яўляецца цудоўным падарункам аматарам высокага мастацтва, напоўненага глыбінёй, імкненнем да дасканаласці, разважаннем над існасцю. Гэта філасофскі дыялог майстроў выяўленчага мастацтва аб месцы Свята і Духу ў чалавеку...

Два цікавыя і незвычайныя мастакі, не падобныя адзін да аднаго па стылі працы, на радзіліся ў цудоўнай краіне — Арменіі.

Рыгор Данэлян адзначае, што ў чалавеку закладзена шмат таямніц. Ён атрымлівае вялікае задавальненне, раскрываючы ў сабе пры дапамозе творчасці новыя душэўныя станы. Мастак працаваў у розных стылях: у манеры экспрэсіянізму, поп-арту, займаўся манументальным мастацтвам, ствараў калажы, увасабляў у жывапісе экспрэсію святла. Сёння Рыгор Данэлян працуе над праграмай ірацыянальнага адлюстравання вібрацый духу і таго самага святла ў гармоніі з абсалютам.

Алег Чырکو лічыць жывапіс самым прыгожым відам мастацтва, у якім аб’ядноўваюцца ўсе адчуванні, дадзеныя чалавеку прыродай. Ён сцвярджае, што менавіта праз жывапіс можна перадаць тонкія эмацыянальныя захваленні, якія будуць здольныя радаваць і хваляваць іншых.

Кацярына КАНДРАЦЕНКА,
загадчык навукова-экспазіцыйнага аддзела
Літаратурнага музея Максіма Багдановіча

Модная “Песня сонцу”

У Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы працуе выстаўка работ дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва студэнтаў 4-га курса і загадчыка кафедры касцюма і тэкстылю Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Валянціны Бартлавай.

На вернісажы.

Выстаўка мае назву купалаўскага верша — “Песня сонцу”. Яе ўдзельнікі творча і са своеасаблівым акцэнтам на форму і матэрыял, памастакоўску прачыталі паэтычныя радкі Янкі Купалы. Работы выкананы ў тэхніцы маляванкі і эксперыментальнага тэкстылю (габелена).

“Настаўнік і вучні” — цяпер такое “моднае” спалучэнне ў творчым працэсе поўнаасцю адпавядае складу ўдзельнікаў экспазіцыі. Менавіта Валянціна Бартлава, вядомы майстар габелена і сцэнічнага касцюма, улюбёнасцю ў творчасць Песняра натхніла сваіх студэнтаў на прачытанне і мастацкае ўвасабленне яго пазіі.

В.Бартлава. “Вясёлкавы шлях”.

Багатая фантазія і свабода мыслення ўласцівы ўдзельнікам выстаўкі — студэнтам Вераніцы Багачовай, Настасі Лапіцкай, Юліі Марданюк, Кацярыне Разанковай, Ксеніі Ціханавай. Вяртанне да сваіх каранёў і вытокаў, любоў да роднай зямлі, пачуццё меры і гармоніі, бездакорнасць густу адчуваюцца ў іхніх работах. За плячыма кожнага аўтара ўдзел у рэспубліканскіх і міжнародных выстаўках, конкурсах, акцыях, маладзёжных праектах і фестывалях.

“Сонца”, “Зоркі, што звіняць”, “Прамяні”, “Сонечны прамень”, “Радзіма”, “Каханне”, “Карані”, “Натхненне”, “Родны кут”, “Яблыні цвітуць”, “Ночка цёмная” — такія паэтычныя назвы маюць экспазіцыйныя творы. Дзякуючы майстэрству ўдзельнікаў выстаўкі мы дакранаемся да незвычай-

нага віду мастацтва — маляваных дыванаў — адроджанага ў наш час колішняга беларускага промыслу. Згадаем вядомыя ўсім маляваныя дываны Язэпа Драздовіча і Алены Кіш.

Выстаўка “Песня сонцу” бруіцца энергіяй маладых творцаў і іх настаўнікаў. На яе адкрыцці была прадстаўлена сцэнічная дзея “Стварэнне мастацкага твора” ў выкананні студэнтаў БДАМ. Цягам працы выстаўкі кожны яе наведвальнік зможа ўнесці свой штрых у стварэнне мастацкага твора “Гэй, да сонца, гэі, да зор...”.

Глафіра КУШАЛЬ,
загадчык аддзела
навукова-экспазіцыйнай
і выставачнай работы Дзяржаўнага
літаратурнага музея Янкі Купалы

Справаздачы юных музыкантаў у Вялікай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі ўжо даўно не навіна. Але канцэрт “Музыка беларускіх кампазітараў у сэрцах нашых дзяцей” стаўся не проста адметным, а папраўдзе унікальным. На жаль, не часта сустрачашы выступленне, ды яшчэ аншлагавае, каб амаль дзве гадзіны пралацелі без перапынку, бы на адным дыханні, і гучалі б там — адно айчынныя акадэмічныя творы, выкананыя пераважна дзятвой.

Квартэт драўляных духавых “Крынічка”. Саліст — Дзмітрый Шчарбіна.

Сыграць вясёлку для двух раяляў

“Translations” для дзяцей

Канстанцін Каштальян.

Ды ўсё ж у цэнтры падзеі апынуліся не столькі дзеці (адных толькі ўдзельнікаў канцэрта было без малага 300 чалавек!), колькі кампазітары. Пачалася вечарына з іх урачыстага і, адначасова, вельмі кранальнага шанавання: кожнаму з іх “маленькія прынцысы” ўручылі кветкі яшчэ да гучання самой музыкі — у знак прызнання за творчасць. Дый фінальнымі словамі Тамары Куніцкай, дырэктара Дзіцячай музычнай школы № 10, была шчырая падзяка кампазітарам за іх дзейнасць. А колькі выкладчыцкай працы было ўкладзена! У гэтай навучальнай установе ніколі не ідуць па прынцыпе найменшага супраціўлення: маўляў, які зборнік трапіцца — адтуль і возьмем п’есу, каб было ў рэпертуары штосьці беларускае. Літаральна за кожным творам адчуваліся карпатлівы пошук, прыдзірлівы адбор, аналітычная думка і — любоў. Гучалі не толькі хіты, але і незаслужана забытыя ці проста невядомыя “перлінкі”, выцягнутыя з нябыту і перакладзеныя для неабходнага выканальніцкага складу. Некаторыя такія “пераклады” ледзь не перавышалі кампазітарскія арыгіналы сваёй вынаходлівасцю, умнем знайсці тое, што

блізкае сучаснае дзятве. Чаго была варта хаця б песенька Кіма Цесакова “Тэлефон”, фартэп’яны акампанемент якой Максім Расоха (выкладчык школы і саліст Прэзідэнцкага аркестра) перайначыў для

квартэта драўляных духавых і далучыў да аранжыроўкі гучанне тэлефоннага аўтаінфарматара!

А як зазьяла фарбамі Канцэртная полька-скерца Ларысы Мурашка, перакладзеная Веранікай Сахаравай для двух раяляў замест аднаго! Нечаканым адкрыццём сталіся і хрэстаматыяна вядомыя “Беларускія танцы” Іосіфа Жыновіча, дзе квартэт духавых “Riviera” (усе яго зорныя ўдзельнікі — яшчэ і выкладчыкі школы) выступіў “у ролі” дудак і дуды, што суправаджалі цымбальны дуэт. Падабенства “траістай музыкі”, распаўсюджанай у фальклоры, склалася і ў “Балбатухах” Аляксандра Друцка.

Увогуле, што ні нумар быў у канцэрте — абавязкова “з рызыначкай”! А “лейтматывам” — музыка Яўгена Плевава, чыё імя носіць школа.

Тут не гоняцца проста за “хуткасцю”, спраўнасцю выканання. Больш за ўсё ўражвала прыгажосць, папраўдзе “дарослая” якасць самога гучу, прычым — у кожнага навучэнца, не гаворачы ўжо пра педагогаў. А яшчэ — найвысокі мастацкі густ, зноў-такі — у кожнага. У выніку канцэрт, што з’яўнаў безліч жанраў і інструментальных складаў, не ператварыўся ў “дзіцячую мазаіку”. Сваёй разнастайнасцю ён нагадваў, хутчэй, вясёлку, ды не маляваную фламастэрам, а жывую, “імпрэсіяністычную”, дзе адзін колер так не заўважна перацякае ў другі, быццам рассыпаецца і зноў збіраецца кроплямі.

Былі і “паралельныя знітанні” з іншымі філарманічнымі праектамі. Выступленне ансамбля гітарыстаў і мандаліністаў школы сталася нібы працягам нядаўніх Міжнародных дзён “Mandolinissimo”. А шматлікія спеўныя нумары — рэхам колішняй харавой сябрыні “Край ясназоры-2010”, прысвечанай 85-годдзю з дня нараджэння Юрыя Семяняка.

Дык, можа, прыспеў час з’яўнаў назапашанае на школьных і пазашкольных “уроках”? І правесці на базе лепшых педагогічных калектываў і творчых саюзаў семінары, майстар-класы, якія папулярызавалі б сярод музычнага настаўніцтва і перадавы вопыт, і лепшыя айчынныя творы. Так, па кроплях-адценнях, і склалася б чароўная вясёлка дзіцячай беларускай музыкі. А за ёй — і дарослай. Бо дзеці ж вырастаюць!

Фота Уладзіміра ВІТЧАНКІ

Дырэктар школы Тамара Куніцкая і ўзорны аркестр народных інструментаў.

У межах міжнароднага праекта “Terra incognita” маладыя беларускія кампазітары правялі пяць дзён у Германіі, выступіўшы з канцэртамі, лекцыямі, пра сучаснае мастацтва.

Terra цымбалаў, арфы...

— Гэта паездка, — распавёў кампазітар Максім Круглы, — сведчанне таго, што краіны Заходняй Еўропы хочучь больш даведацца пра мастацтва сваіх усходніх суседак. Яно для іх пакуль — папраўдзе terra incognita, што можна перакласці як “зямля нязведаная”. Абменны праект, зладжаны Асацыяцыяй маладых кампазітараў Берліна, ужо ахапіў творчую моладзь Расіі, Польшчы, Чэхіі, назапасіў за некалькі гадоў пэўныя традыцыі. Як правіла, у кожнай з краін-удзельніц праводзіцца серыя з трох канцэртаў. Два з іх уключаюць музыку гаспадароў ды гасцей і паўтараюцца ў кожнай з дзвюх краін, паміж якімі ажыццяўляецца творчы абмен. Трэці ж канцэрт прэзентуе выключна “сваё” — музыку той краіны, дзе праходзіць сустрэча. Партытуры замаўляюцца для пэўнага выканальніцкага складу. Гэтым разам мы вазілі творы для скрыпкі і фартэп’яна. Але надалей інструментарый будзе пашырацца. У Германіі, да прыкладу, ёсць ансамбль “Адаптар”, што спецыялізуецца на сучаснай музыцы: флейта, кларнет, фартэп’яна, ударныя, арфа. Прымаючы нямецкіх кампазітараў у сябе, мы дамовіліся замяніць арфу на цымбаль...

Я адразу ўявіў, з якім беларускім каларытам прагучаць нямецкія творы. Нашы ж цымбальныя, адаптаваныя для арфы, набудуць большую еўрапейскую акадэмічнасць. Чым не падстава для разваг пра шляхі сучаснага мастацтва? Дарэчы, і гэтым разам дыскусій хапала.

— Нам вельмі пашчасціла, — прадоўжыў кампазітар Канстанцін Яськоў, — што ў складзе дэлегацыі была кандыдат мастацтвазнаўства Наталля Ганул. На факультэце сучаснай музыкі Універсітэта мастацтваў Берліна яна працятала лекцыі пра беларускую музыку ў апошнія 50 гадоў, правяла прэзентацыю айчынных кампакт-дыскаў і партытур, якія мы падарылі нямецкім калегам. Усё — на цудоўнай англійскай мове, з добра падобранымі відэа- і аўдыёматэрыяламі, ды так запальна, што не толькі канцэртная праграма, але і лекцыі, дэманстрацыя запісаў выклікалі самую шчырую зацікаўленасць і, адпаведна, працяглыя абмеркаванні. Немцы не хавалі свайго захаплення ад нашых твораў, звязаных з фолькам, а таксама ад кампазіцыі “Цэйі-137” Вячаслава Кузняцова. А нас вельмі ўразілі асобныя класы для кампазітарскіх заняткаў, аснашчаныя камп’ютэрам, акустычнай сістэмай. Вызначыліся і праблемы, актуальныя для абодвух бакоў. Асноўная з іх — прафесійны кампазітар вымушаны сам сабе быць “прадзюсерам”, не спадзеючыся, што яго творы загучаць без аніякіх “менеджэрскіх” намаганняў з яго боку.

На здымку: М.Круглы пасля творчай сустрэчы.

...і флексікорда

Не шукайце слова “флексікорд” у музычных энцыклапедыях. Гэта эксперыментальны музычны інструмент, нядаўна сканструяваны Германам Мюнцынгам са Швецыі. Наведаўшы нашу краіну, госьць праёў майстар-класы па імправізацыі.

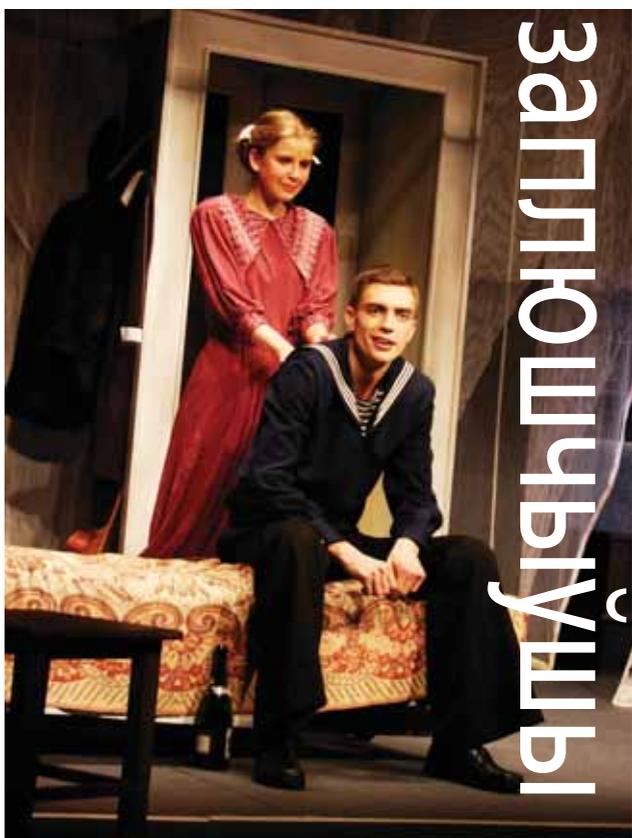
Паглядзець на дзіўнае прыстасаванне прыйшлі студэнты і выкладчыкі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, іншых навучальных устаноў і ўсе, хто цікавіцца авангардам і электроннай музыкай. Бо такіх інструментаў у свеце — усяго два. Першы, выраблены Г.Мюнцынгам, знік “у невядомым напрамку” адразу пасля прэзентацыі, і шведскі музыкант зрабіў сабе другі, да таго ж, удасканалены: у яго аснове — струны і адаптэры дзвюх электрагітар, размешчаныя, як пажартаваў майстар, “на дзверцы ад шафы, пакладзенай на стол”. Усё астатняе — падуладна палёту фантазіі. Бо граць можна не толькі спецыяльнымі прыстасаваннямі, але і любымі побытавымі рэчамі: пілачкай, каменчыкамі, шчоткамі, пазмазком для галення, фігурным ножыкам для масла, аскепкамі шкла. А яшчэ — падсоўваць пад струны гумкавыя, драўляныя “цацкі” і цягнуць або “перакатаць” іх уздоўж струн. А да таго ж — ствараць самыя неверагодныя ансамблі, далучаючы да флексікорда любыя акустычныя інструменты.

Трэба было бачыць, як загарэліся вочы ў кампазітараў! Не столькі ад “дзіва заморскага”, колькі ад нераскрытых магчымасцей нашых... цымбалаў. Бо госьць, таго не ведаючы, нібыта спалучыў цымбаль з электрагітарай і “падказаў” безліч новых “цымбальных” ідэй. Засталося хіба дачакацца новых цымбальных твораў... і выправіцца ў цымбальны космас!

Дарэчы, нядаўна выдадзены зборнік “Музыка для цымбалаў”, што ўтрымлівае Пяць гукавых навел Вячаслава Кузняцова, — гэта цэлы “цымбальны космас”. Ці, лепей, — невядомая раней “цымбальная планета”, абсалютна новы, сучасны позірк на наш родны-народны інструмент. Ёсць тут і “Слёзы на лісці травы”, дзе да няспраўджанага “дуэта”, народжанага “спляценнем рук”, далучаецца адзінока званочак расстання. І “Смешная музыка”, дзе музыканты, узгадаўшы фальклорна-кірмашовыя традыцыі і песню “Саўка ды прышка”, намагаюцца “зладзіць дуду” з цымбалаў ды бутэлек, па-рознаму напоўненых вадой. А яшчэ — рамантычна-кранальныя ў цымбальным гучанні “Віно з дзьмухаўцоў”, “Успамін пра Штокераў”, гулліва-іранічная “Кіч-музыка”. З такімі творамі — любое замежжа скарыць няцяжка. І спускаць сваю публіку!

На здымку: Г.Мюнцынг і ягоны флексікорд.

Шырока...

Затгнушышы вочы?

Прымаўку пра тое, што новае — гэта добра забытае старое, зазвычай ужываюць у выпадках, калі правараны часам рэчы і ісціны аказваюцца больш перакананымі, чым навагоднія эксперыменты. Аднак, як аказалася, дарэчнай яна бывае і ў адваротных выпадках. Праўда, набывае пры гэтым іншае адценне...

Дзмітрый Мухін (Сямён) і Дар'я Баранова (Вікторыя). Памятаючы іх па бліскучых і пранізліва-глыбокіх дыпломных "Трох сёстрах", дзе Дзмітрый іграў Варшы-

ніна і Салёнага (у двух саставах), а Дар'я — Вольгу і Анфісу, надта ж хацелася пабачыць, як іх багатыя творчыя даныя расквітнелі на прафесійнай сцэне. Але пе-

рада мною паўстала слязівае меладрама пра клопат маладой дзяўчыны ў пасляваенны час аб неабходнасці нараджэння ўласнага патомства. І гэта прытым, што сама г'еса, даволі папулярная некалькі дзесяцігоддзяў таму (хтосьці, відаць, прыгадае кранальны, эмацыйна-тонкі фільм "Вікторыя"), у цэнтр увагі ставіла зусім іншыя рэчы. Найперш — пошукі еднасці паміж прыгажосцю знешняй, фізічнай, з аднаго боку, і душэўнай гармоніяй — з іншага, выводзячы на першы план тэму маральнага станаўлення маладых людзей і ступені ўплыву знешніх, аб'ектыўных, і ўнутраных, суб'ектыўных, умоў на фарміраванне іх сістэмы каштоўнасцей і жыццёвых прыярытэтаў.

Чаму ж сталася так, што спектакль ператварыўся ў дзвюхгадзінную гісторыю аб тым, як нязграбная дзяўчына зацягнула да сябе ў ложак прыгажуну-маракка? Думаецца, гэта пралік рэжысёрскай работы Сяргея Кулікоўскага. Сталічныя тэатралы яшчэ памятаюць той шок, што атрымалі пад час прагляду спектакля "Псіхааналітык для псіхааналітыка" коласаўцаў у ягонай жа пастаноўцы ў рамках восеньскіх гастролей тэатра ў Мінску: тады толькі лянны не казаў пра рэжысёрскую спекуляцыю на вульгарна-смажанай тэматыцы "ніжэй пояса". Гэтым разам перад намі — гульня ў падкрэсленую сцэнічную сучаснасць, наіўнасць, якая сучасна маладое пакаленне (а, відаць, менавіта яго прадстаўнікам адрасаваны спектакль, згодна з тэматыкай) проста раздражняе сваёй непраўдападобнасцю і

саладжавасцю. А сцэнічная няпраўда для тэатра — гэта, бадай, самы страшны прысуд з усіх магчымых. Калі глядач не верыць таму, што адбываецца на сцэне, ніякія высокія маральныя ідэі, дэлараваныя стваральнікамі спектакля, не здольныя апраўдаць ягонага правалу.

Такім чынам, маладыя акцёры сталіся своеасаблівымі заложнікамі замшэласці і старомоднасці рэжысёрскіх прыёмаў і штампаў, на якіх пабудавана "Шчасце маё". Затое прадстаўнікі старэйшага пакалення ў асобах Тацяны Папавой — у ролі "жалезнай вучылкі" Лідзіі Івануны — і Валерыя Агаяна — мяккацелага Аскара Барысавіча на вечна паўсагнутых ножках — з відэаочнай асаюдай гулялі ў "тэатр", ад якога, па сутнасці, адмовіліся ўжо некалькі дзесяцігоддзяў таму. Да пары ім аказаліся юныя піянеры (прозвішчы іх у праграмцы не пазначаны) — выхаванцы Дзіцячай тэ-

вачах успрынялі ў свой час ідэю размеркавання ўсяго курса ў Новай драматычнай, каб разам, зладжанай камандай ствараць жывыя, сучасныя спектаклі. І яны былі гатовы, клопату заставалася — усяго толькі зрабіць тэхнічны перанос і адаптаваць іх да новай сцэны. Але на паверку аказалася, што ім далі зразумець: "сапраўдны" прафесійны тэатр — іншы. Такі, у якім рэакцыя залы вымагаецца альбо меладраматычнасцю сюжэта, альбо акцёрскім "плюсаваннем"...

Пасля спектакля стала сведкай размовы глядачоў, якія гаварылі, што чакаюць часу, калі для гэтых, безумоўна, перспектывных таленавітых акцёраў скончыцца тэрмін размеркавання, і яны змогуць перайсці ў іншыя тэатры, што паставяцца да іх больш уважліва і клопатліва. Ды падумалася: свая іх тэатральны "бабаяў" хапае паўсюль, і палыхаць імі маладых акцёраў — справа няўдзячная і малаперспектывная. Але лічу, што аку-

Будынак Новага драматычнага тэатра.

атральнай школы пры Новым драматычным, што ў манеры школьнага КВЗ скакалі па сцэне, удаючы з сябе шчаслівых вучняў...

Выходзіла пасля спектакля з прыкрым адчуваннем шкадавання. У большай ступені — за два гады жыцця маладых акцёраў (і іх аднакурснікаў, якія ў зале падтрымлівалі сяброў), што з агнём у

рат гэтка спектаклі, як "Шчасце маё", павінны трапляць у эпіцэнтр самых шырокіх абмеркаванняў. Хаця б для таго, каб маладыя людзі, якія робяць на сцэне свае першыя крокі, разумелі, што неабходна ў сабе выкарыстання, каб не скаціцца ў багню старога пад новай шылдай.

Т.К.

Колькі слоў пра "Паэму без слоў"

І пра "Гродзенскага" Шэкспіра

Своеасабліва адкрыццё Года культуры Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі адзначыў Гродзенскі абласны тэатр лялек: ён прыняў удзел у XII Міжнародным фестывалі "Сустрэчы ў Расіі", прысвечаным 65-й гадавіне Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне, які днямі завяршыўся ў Санкт-Пецярбургу. Лялечнікі з Гродна выступілі на фэсце са спектаклем "Паэма без слоў" паводле драматычнай паэмы Янкі Купалы "Сон на кургане" (рэжысёр — Алег Жугжда, сцэнаграфія — Ларысы Мікінай-Прабадзяк). А сваімі фестывальнымі ўражанымі падзялілася з намі актрыса тэатра Людміла ПАЎЛОЎСКАЯ.

— Тэатр ужо другі раз трапіў на гэты фестываль. У 2002-м мы паказвалі там спектакль "Трагедыя аб Макбэце" Уільяма Шэкспіра. Цяпер жа, што цікава, побач з драматычнымі тэатрамі з Літвы, Эстоніі, Арменіі, Францыі, Германіі, толькі адзін наш калектыв прадстаўляў айчыннае лялечнае мастацтва — гэтым разам "Паэмай без слоў".

— І як патрабавальная піцёрская публіка ўспрымала купалаўскую "Паэму..."?

Сцэна са спектакля "Паэма без слоў".

— Магу сказаць, што пастаноўка выклікала немалую цікавасць з боку тэатралаў. Да нас на спектакль завіталі шмат знаных піцёрскіх рэжысёраў, акцёраў лялечных, а таксама драматычных тэатраў. Пасля прагляду многія заходзілі да нас за кулісы, каб бліжэй паглядзець на дэкарацыі, лялькі.

— Вядома, што на такіх прэстыжных тэатральных фэстах усе прыслухоўваюцца да погляду крытыкаў. Як яны ацанілі вашу работу?

— Мы выступалі ў Балтыйскім доме на Малай сцэне, адначасова з Драматычным тэатрам з Малдовы, які працаваў на Вялікай, таму далёка не ўсім крытыкам удалося паглядзець наш спектакль.

Але тыя, хто не пабачыў, пасля абмеркавання вельмі шкадавалі. Многія расійскія тэатразнаўцы адзначалі, што наша

пастаноўка дала ім магчымасць бліжэй і глыбей адчуць беларускую культуру. Гэта, канешне ж, выклікае гонар. Прыемна было і тое, што многія з іх памятаюць нашу "Трагедыю аб Мак-

бэце" і адзначаюць высокае майстэрства калектыву і рэжысёра Алега Жугжды, за чыёй творчасцю сочаць не толькі па спектаклях у Гродзенскім тэатры лялек.

— Ці былі на фестывалі прызавы месцы?

— "Сустрэчы ў Расіі" — гэта не столькі спаборніцтва тэатральных калектываў, колькі знаёмства з калегамі, іх творчымі работамі, абмен вопытам. Таму ўсе атрымалі дыпломы "За ўдзел у фестывалі". Але ж "Паэма без слоў" і так даволі "прызавы" спектакль: у ягоным творчым багажы — дыплом "За лепшы тэатральны эксперымент" на Міжнародным тэатральным фестывалі "Белая вежа", прэмія імя І.Ушакова "За лепшую сцэнаграфію", дыплом "За лепшую рэжысуру" на Міжнародным тэатральным фестывалі ў Варшаве.

* * *

Традыцыйная красавіцкая Шэкспірыяда, якую Гродзенскі абласны тэатр лялек ладзіць ужо не першы год, сёлета пройдзе з 20 па 27 красавіка. Прыхільнікі лялечнага мастацтва змогуць убачыць знакамітыя творы Уільяма Шэкспіра ў пастаноўцы галоўнага рэжысёра трупы Алега Жугжды: "Зімняя казка", Трагедыя аб Макбэце, "Сон у летнюю ноч" — спектаклі, якія заваявалі шматлікія ўзнагароды на падмостках міжнародных фестываляў. Акрамя таго, усім зацікаўленым будзе прапанаваць спектакль "Санет і Музыка" — сумесны праект Тэатра лялек і Гродзен-

На адным з паказаў мінулае Шэкспірыяды.

скай капэлы. А яшчэ — пастаноўка "Мой Шэкспір!...", аснову якой складаюць урыўкі з розных твораў класіка. Прадставіць яе Маладзёжны музычна-драматычны тэатр "Надзея" Гродзенскага гарадскога дома культуры.

Разам з тэатральнымі відовішчамі ў рамках Шэкспірыяды будуць арганізаваны выступленні выкладчыкаў Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы, якія прафесійна і яркава распавядуць аб малавядомых і цікавых фактах біяграфіі пісьменніка, яго творах. Ну, і, канешне ж, пад час VI красавіцкай Шэкспірыяды адбудзецца кніжная выстаўка.

Марына ДАНИЛЬЧЫК
Гродна

(Працяг. Пачатак на стар. 4 — 5.)

Ілля СВІРЫН: — Але, вядома, гэта будзе рэканструкцыя?

Сяргей АЗАРОНАК: — Так, рэканструкцыя, аднак яна зроблена з поўнай гістарычнай дакладнасцю. Зямлянікі, які паўстануць пад Мінскам, — гэта не тыя “навадзелы”, што, на жаль, прысутнічаюць у экспазіцыях некаторых музеяў. Ацыліндраванага бярвення, пакрытага лакам, у нас не будзе. Лагер на 99,9% ідэнтыфікаваны з рэчаіснасцю. Для таго, каб распрацаваць гэты праект да апошніх дробязей, увесь навуковы актыў музея доўгі час працаваў з архіўнымі матэрыяламі. Атрыманымі вынікамі ўжо зацікавіліся нашы калегі з Цэнтральнага музея Вялікай Айчыннай вайны на Паклоннай гары ў Маскве.

Лічу, падобныя праекты сапраўды могуць абудзіць цікавасць маладога пакалення да партызанскага руху і падзей мінулай вайны ў цэлым. І таму наш лагер павінен страціць свой унікальны статус, займеўшы аналагі ў розных кутках краіны.

Што да слоў спадара Цімоха... Думаю, у іх ёсць крыха рацыі. Сапраўды, цікавасць маладога пакалення да падзей Вялікай Айчынай знізілася. Пра адну з прычын я ўжо казаў: гэта абагулены, “усахопны” падыход да адлюстравання гераічных старонак гісторыі. У выніку сучаснаму тынейджару папросту не цікава. Таму наш музей актыўна шукае новыя падыходы, якія тычацца, у тым ліку, і фармату яго працы. На сёння толькі траціна нашых наведвальнікаў — гэта тыя, хто пабываў непасрэдна ў сценах музея. Да астатніх мы дабіраемся самі, аб'язджаючы школы і летнікі.

Аляксандр БАЗАРНАЎ: — Сяргей Іванавіч сябе не пахваліць, і таму скажу я. Як мне здаецца, выставачныя праекты музея, які ён узначальвае, і сапраўды скіраваны перадавым на моладзь. І ўстанове ўдаецца захапіць яе за жывое.

Увогуле, маладзейшае пакаленне — не лепшае і не горшае за нашае. Яно — іншае. Мы павінны гэта разумець як дадзенасць і навучыцца размаўляць з маладымі на іх мове. Майму сыну 19 гадоў, яго можна лічыць тыповым прадстаўніком свайго пакалення. І таму я нібы “выпрабавую” на ім тыя праекты, над якімі працую, — скажам, серыял “Фартыфікацыя”, што цяпер ідзе на Першым тэлеканале. Рэакцыя сына для мяне — індыхатар: калі яму цікава, будзе цікава і яго аднагодкам. Калі ён не пазахае — значыць, працуем не дарэмна.

Сяргей БЯСПАНСКИ: — І такое сумоё павінна быць шчырым. Не трэба прыхоўваць ад моладзі вострыя пытанні. Бо людзі

Каштоўнасць,

Тлумачыць значэнне слова “помнік” трэба яшчэ з дзіцячага садка

адразу гэта адчуваюць і пачынаюць шукаць адказы самастойна — у тым ліку і ў кнігах фальсіфікатараў, якіх цяпер багата. Навошта ліць ваду на іх млын? Трэба самім узнімаць балючыя пытанні і шукаць на іх адказы.

Ілля СВІРЫН: — Хацелася б вярнуцца да вельмі актуальнай, на маю думку, тэмы: папаўнення Дзяржаўнага спіса гісторыка-культурных каштоўнасцей. У звязку з пачутым, у мяне як спецыяліста ўзнікае простае пытанне: ёсць касцёлы, сядзібы і іншыя помнікі, гістарычнае значэнне якіх — несумненнае, але ж у спісе яны адсутнічаюць. Чаму так сталася?

Наталля ХВІР: — Міністэрства культуры не займаецца папаўненнем Дзяржаўнага спіса. Але, павод-

ыменны музейны комплекс, а таксама ўмацаваныя раёны лініі Молатава. Ці не заслугоўваюць гэты статус і іншыя аб'екты, асабліва — тыя, якія маюць не толькі архітэктурную, але і мемарыяльную каштоўнасць? Бо вярта памятаць, што многія доты — гэта жывыя сведкі крывавых баёў, гэта месцы гібелі савецкіх воінаў. Якое прымяненне можна знайсці для такой спадчыны ў нашы дні?

Аляксандр БАЗАРНАЎ: — Каб адказаць на гэтае пытанне, я б вярнуўся да папярэдняй тэмы нашай гутаркі: выхавання моладзі. Будзем шчырымі: адзін пафас у многіх сёння выклікае адарванне. Ім ужо “перакармілі”. Але можна зрабіць іначэй: прывесці тынейджараў у цесныя казематы дота і распавесці ім пра тое, як яго абаронцы змагаліся

што падобныя мясціны з'яўляюцца помнікамі. І таму адна толькі шылда з надпісам “Знаходзіцца пад аховай дзяржавы” можа спыніць чалавека, які вырашыў выкінуць у дот чарговую порцыю смецця.

Ілля СВІРЫН: — І сапраўды, пакуль няма гэтай шылды (а разам з ёй — і адпаведнага статусу), кожны ахвотны можа зрабіць на месцы гарачыя баёў, скажам, склеп для бульбы...

Аляксандр БАЗАРНАЎ: — Што, дарэчы, і адбываецца... Увогуле, гэтая праблема патрабуе комплекснага вырашэння. Самы першы крок — дасканальнае вывучэнне нашай фартыфікацыйнай спадчыны. Ці ёсць у нас падрабязны каталог такіх збудаванняў на Беларусі? Не: на гэтым месцы —

Такі крок, як стварэнне музейнага комплексу “Лінія Сталіна”, да якога я спрычыніўся, прынёс вельмі заўважны плён.

Ілля СВІРЫН: — Дзякуючы, у тым ліку, і вашым старанням, пра лінію Сталіна на Беларусі сёння ведаюць, не раўнуючы, усе, яе значнасць прызнана афіцыйна. А што да тых помнікаў фартыфікацыі, якія будаваліся на нашых землях немцамі ў перыяд Першай сусветнай вайны або палякамі ў часы Пілсудскага?

Сяргей БЯСПАНСКИ: — Сапраўды, часта даводзіцца чуць: гэта не наша гісторыя! Маўляў, якое Беларусь мела дачыненне да Першай сусветнай вайны або, скажам, падзей 1812 года? Ды самае непасрэднае: тыя падзеі адбываліся, у тым ліку, і на нашай зямлі. І, зна-

Пра ўсярэднены штамп і адукацыйную мэту, адпаведны колер для воінскай славы, статус, што гарантуе захаванасць аб'екта, і спецыялістаў, якіх не хапае

ле заканадаўства, любая юрыдычная або фізічная асоба можа ініцыяваць уключэнне ў яго таго або іншага аб'екта. Несумненна: на месцах гэтую работу трэба праводзіць больш актыўна.

Ілля СВІРЫН: — Сёння ўжо неаднаразова ўсплывала тэма аховы вельмі спецыфічных помнікаў, да тычных апошняй вайны: фартыфікацыйных збудаванняў. На Беларусі іх лік ідзе на тысячы, і большасць сёння пакінута на волю лёсу. Надоечы зірнуў у Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей і даведаўся, што статус помніка маюць толькі некаторыя з іх: некалькі дотаў лініі Сталіна, якія ўваходзяць у адна-

ў гэтым замкнёным аб'ёме, пад пастаянным артабстрам, паказаць выбоіны снарадаў... Фантазія ў маладых людзей працуе добра, і яны ўявляць гэта вельмі жыва. А тады самі прыйдуць да высновы пра гераізм савецкіх воінаў, іх продкаў. Моладзь не трэба будзе ў гэтым запэўніваць.

Сяргей АЗАРОНАК: — Трэба казаць праўду мовай музейнага прадмета, бо ён — неабвержны доказ, якому вераць больш за любыя словы.

Наталля ХВІР: — Безумоўна, аб'екты фартыфікацыі вартыя ўключэння ў Дзяржаўны спіс. Многія людзі і сапраўды не ўсведамляюць,

пустэча! Літаральна на мінулых выхадных мы з калегамі-энтузіястамі прадоўжылі даследаванне Мінскага ўмацаванага раёна “Лініі Сталіна” і знайшлі некалькі невядомых раней аб'ектаў. А колькі іх яшчэ не выяўлена і не даследавана?

Другі фактар — выразная пазіцыя мясцовых улад і ўвогуле насельніцтва той тэрыторыі, дзе знаходзіцца той або іншы дот. Такія мясціны павінны быць гонарам. Людзі гэта самі павінны разумець — і адпаведна да іх ставіцца.

Ілля СВІРЫН: — А наколькі гэта спрацоўвае на практыцы?

Аляксандр БАЗАРНАЎ: — Ведаецца, спрацоўвае! Прывяду такі прыклад. У тым самым Мінскім УР ёсць артылерыйскі дот, які браў удзел у баях. І вось аднойчы побач з ім пачалі капаць кар'ер. Помнік фартыфікацыі апынуўся пад пагрозай знішчэння. Я прыехаў да старшыні тамтэйшага сельсавета і гэтак пачаў сваю гутарку: “Скажыце, у вас бацька або дзед ваяваў?” Вядома, адказ быў станоучы. Я прадоўжыў: уяўляеце, у гэтым доце гінулі савецкія байцы... А вы далі каманду капаць — я ж ведаю, што без вас тут не абыйшлося. Няўжо нельга аднесці гэты кар'ер хаця б на сто метраў убок? Старшыня сельсавета паабяцаў, што кар'ер будзе зарыты, — і слова стрымаў: дот стаіць і па сёння.

Увогуле, для таго, каб кардынальна выправіць становішча помнікаў фартыфікацыі, патрэбна кансалідацыя высілкаў і дзяржаўных структур, і тых суполак энтузіястаў, якія доўгі час даследуюць гэтую тэму, і грамадскіх арганізацый. І яшчэ адзін важны момант — прапаганда.

чыць, гэта частка нашай гісторыі, да якой трэба ставіцца беражліва.

Аляксандр БАЗАРНАЎ: — Безумоўна, на першым месцы — лёсы людзей, але пашана да матэрыяльнай культуры таксама павінна быць. І гэта тычыцца помнікаў усіх гістарычных перыядаў.

Наталля ХВІР: — Летась Дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны правёў грандыёзную работу па падрыхтоўцы дакументаў для надання статусу рухомай матэрыяльнай каштоўнасці дзвюм сваім калекцыям — самаробнай партызанскай зброі і рукапісных партызанскіх часопісаў. Пытанне да Сяргея Іванавіча: ці задаволены вы вынікамі гэтай працы?

Сяргей АЗАРОНАК: — Так, безумоўна! Калекцыі атрымалі статус каштоўнасці Першай катэгорыі. Гэта — аб'ектыўнае сведчанне той увагі, якую надае тэме Вялікай Перамогі Міністэрства культуры краіны і, у прыватнасці, яго ўпраўленне па ахове спадчыны. У апошнія 15 — 20 гадоў такая падзея не мела прэцэдэнтаў — прычым не толькі на Беларусі, але і на ўсёй постсавецкай прасторы. Без лішняй сціпласці магу адзначыць, што мы зноў падтрымалі рэпутацыю першага ў свеце Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Між іншым, шмат у чым дзякуючы менавіта гэтай акалічнасці ў нашых фондах і апынуліся тыя унікальныя калекцыі. У Дзяржаўным гістарычным музеі Расіі былі вельмі ўражаны, даведаўшыся, што ў нас ёсць 248 адзінак рукапісных партызанскіх часопісаў: там падобных экспанатаў не болей за дзесяць. Але ж наш музей пачыналі збіраць па гарачых слядах самі нядаўнія партызаны...

Да Міжнароднага дня аховы помнікаў і гістарычных мясцін

Ля старажытных муроў

Пытанні сучаснага стану айчынных гісторыка-культурных каштоўнасцей, іх рэстаўрацыя і захаванне былі ў цэнтры ўвагі ўдзельнікаў прэс-канферэнцыі, прысвечанай Міжнароднаму дню аховы помнікаў і гістарычных мясцін, якая днямі адбылася ў Нацыянальным прэс-цэнтры.

У прыватнасці, намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадэвуш Стружэцкі паведаміў, што кожны год да Дзяржаўнага спіса гісторыка-культурных каштоўнасцей дадаецца 30 — 50 новых пунктаў. У той жа час, па меркаванні намесніка міністра, існуе неабходнасць по-

шуку новых крыніц фінансавання рэстаўрацыі унікальных збудаванняў. Начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Ігар Чарняўскі адзначыў неабходнасць актывізацыі работы мясцовых спецыялістаў у гэтай сферы ў рэгіёнах краіны.

У межах прэс-канферэнцыі абмяркоўвалася і тэма святкавання 600-годдзя Грунвальдскай бітвы ў Навагрудку, што адбудзецца 26 — 27 чэрвеня. Па словах начальніка аддзела культуры Навагрудскага райвыканкама Аляксандра Карачана, абранне горада для правядзення святочных мерапрыемстваў не выпадковае: Навагрудак мае багаты вопыт арганізацыі фестываляў сярэднявечнай культуры, да таго ж, непасрэдна ўдзел у Грунвальдскай бітве прымала тамтэйшая харугва.

У мерапрыемствах запланаваны ўдзел айчынных і замежных клубаў ваенна-гістарычнай рэканструкцыі, выступленні музычных калектываў. Рэжысёрам свята выступіць Вячаслаў Панін, галоўны рэжысёр Маладзёжнага тэатра эстрады.

Беларускія і замежныя вучоныя маюць намер паўдзельнічаць у рабоце “Круглага стала”, прысвечанага праблематыцы Сярэднявечча.

Як адзначыў Аляксандр Карачан, з прычыны недастатковай колькасці нумароў у мясцовай гасцініцы для гасцей святочных мерапрыемстваў будзе падрыхтавана адмысловая пляцоўка для размяшчэння аўтамабіляў і палатак, таксама складаецца спіс навакольных аграсядзіб, гатовых прыняць аматараў старажытнай беларускай культуры.

Якая не залежыць ад цяперашняга стану

Факсімільнае выданне рукапісных часопісаў ужо зроблена. Намі поўнасьцю падрыхтаваны каталог калекцыі партызанскай зброі, якая налічвае 58 адзінак. Мы здолелі знайсці мецэната, што выдаткаваў сродкі на яго выданне, і да 9 мая каталог мае пабачыць свет.

Ілля СВІРЫН: — Наданне такога статусу музейнай калекцыі — гэта толькі дадатковае сведчанне яе каштоўнасці?

Сяргей АЗАРОНАК: — Ні ў яким разе! Пасля надання статусу мы змянілі ўмовы захоўвання гэтых калекцый, забяспечылі іх адмысловым абсталяваннем, якое падтрымлівае патрэбны светлавы і тэмпературна-вільготнасны рэжым, узмацнілі ахову яшчэ адным рубяжом. Зразумела, што цяпер прадугледжаны і асаблівыя формы доступу да гэтых прадметаў. Выданне каталога, піар — гэта ўсё другое. Самае галоўнае — іншае: статус — дадатковая гарантыя таго, што унікальныя артэфекты ўдасца зберагчы. Уласна, дзеля гэтага і была праведзена наша праца.

Наталля ХВІР: — Надыход вясны — пачатак сезона для “чорных археолагаў”. Як толькі сышоў снег, яны бяруцца за справу. Наколькі гэтая праблема актуальная для Беларусі?

Віктар ШУМСКІ: — У меншай ступені, чым для нашых суседзяў. Але ігнараваць яе ўсё адно ні ў яким разе не выпадае. Вельмі добра, што гэтая тэма ўсё часцей узнімаецца на старонках СМІ. І вельмі добра, што нашы журналісты называюць рэчы сваімі імёнамі. “Чорныя археологі” — не гісторыкі-энтузіясты (як многія з іх самі сябе называюць), а сапраўдныя злачынцы. І — мусцяць гэта ўсведамляць.

Ілля СВІРЫН: — Можа, гэта злачынцы-энтузіясты?

Віктар ШУМСКІ: — Не, проста злачынцы! Прывяду прыклад такога “энтузіязму”. На месцы пахаванняў “чорны археолог” знайшоў воінскі медальён і кінуў яго ў суседні раскоп — хай сабе праго ад недасведчанасці. Неўзабаве медальён адшукалі байцы пошукавага батальёна, устанавілі прозвішча загінулага, яно з’явілася ў Інтэрнеце... Для нашага часу — зусім не рэдкасць, калі сваякі воіна знаходзяцца вельмі хутка. Яны выказваюць законнае жаданне: перапахваць яго астанкі ў сябе на радзіме. Але ж гэтыя астанкі насамрэч належаць іншай асобе!

Наталля ХВІР: — Якія шляхі вырашэння гэтай праблемы вы бачыце?

Віктар ШУМСКІ: — Міністэрства абароны ўжо ініцыявала ўзмацненне ступені адказнасці за гэтае злачынства — як адміністрацыйнай, так і крымінальнай, бо сённяшняя санкцыі, атрымліваецца, стымулююць “чорных археолагаў”. Паглядзіце ў Інтэрнеце, колькі каштуюць артэфекты часоў вайны! А калі злачынцы будуць заспеты на гарачым, яны, хутчэй за ўсё, атрымаюць штраф у 30 базавых велічынь. Па сутнасці, заканадаўства прадугледжвае для іх рэнтабельны бізнес.

Хаця тут ёсць аспект, куды важнейшы за эканамічны. Марадзёрства — гэта парушэнне не толькі дзяржаўных, але і духоўных законаў. У колькі базавых велічынь можна ацаніць факт апаганьвання магілы загінулых воінаў?

Уладзімір ГІЛЕП: — Я ўпэўнены ў адным: ніякімі карнымі мерамі імплэту “чорных археолагаў” мы не спынім. Нават наадварот: выклічам дадатковую цікавасць, бо забаронены плод — салодкі... Панаця можа быць толькі адна: выхоўваць пашану да сваёй гісторыі з дзіцячага садка.

Віктар ШУМСКІ: — Сапраўды, да кожнага дрэва міліцыянера не паставіш. І таму ў значнай меры я падзяляю вашу пазіцыю. Асвета — у самым шырокім сэнсе слова — гэта вельмі эфектыўны сродак барацьбы супраць такіх злачынцаў. Сёння, бывае, мясцовыя жыхары задаюцца пытаннем: а што ж робяць у нашым лесе гэтыя таямнічыя хлопцы з мінашукальнікамі? Людзі тэлефануюць “куды трэба”, і гэта дазваляе прымаць аператыўныя меры. Калі б такія неабывякавыя знаходзіліся паўсюль, у злачынцаў паплыў бы грунт пад нагамі.

Але тут я хацеў бы закрануць і іншы аспект праблемы. Ёсць марадзёры, якія ўскрываюць рыдлёўкамі чужыя магілы ў пошуках каштоўных рэчаў, а ёсць “законапалухмяныя” калекцыянеры, якія нават не хаваюць крыніц папаўнення сваіх збораў: маўляў, гэта ж не я ўласнаручна ўскрываю магілы, мае рукі чыстыя, — я, проста, забяспечваю злачынцаў эканамічнымі матывацыямі. Як рассекчы гэты гордзіеў вузел? Тут можа быць толькі адзін шлях: трэба ставіць такія прыватныя калекцыі на дзяржаўны ўлік. Крыніцы іх папаўнення павінны быць празрыстымі.

Ілля СВІРЫН: — Напэўна, самы дзейсны спосаб барацьбы з “чорнымі археолагамі” — ліквідацыя тых “белых плям” у гісторыі вайны, наяўнасцю якіх яны карыстаюцца. Я маю на ўвазе перадусім легальную пошукавую дзейнасць.

Віктар ШУМСКІ: — Своеасаблівым манапалістам у сферы даследавання воінскіх пахаванняў з’яўляецца 52-і асобны спецыялізаваны пошукавы батальён Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь. Указ аб яго стварэнні быў падпісаны Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь Аляксандрам Лукашэнкам яшчэ 30 лістапада 1994 года. Гэты важны крок сведчыў аб тым, што дзяржава поўнасьцю ўзяла на сябе адказнасць за ўвечнае памяць загінулых, што гэтая справа атрымала статус часткі мэтанакіраванай дзяржаўнай палітыкі.

Батальён актыўна вядзе сваю дзейнасць, дзякуючы якой “белых плям” у гісторыі вайны становіцца ўсё меней. Кожны пошукавы сезон прыводзіць да новых знаходак. І нярэдка ў надпісы на брацкіх магілах ўносяцца карэктывы: замест “Невядомы салдат” — канкрэтнае прозвішча.

Ілля СВІРЫН: — Для вядзення пошукавай работы патрэбны спе-

цыялісты. Якім чынам папаўняецца склад батальёна?

Віктар ШУМСКІ: — Тут ёсць пэўная праблема. Справа ў тым, што ніводная ВНУ краіны сёння не рыхтуе кваліфікаваных археолагаў. Студэнты-гісторыкі праходзяць курс агульнай археалогіі, але ж ён доўжыцца адзін-два семестры. Тым больш, наша спецыфіка — гэта менавіта ваенная археалогія. А яна прадугледжвае свае нюансы. Хіба можна весці пошук ваенных пахаванняў, калі ты не разбіраешся ва ўніформе тых краін, якія вялі баявыя дзеянні на тэрыторыі Беларусі? Калі ў батальён прыходзіць уладкоўвацца выпускнік гістфака, я задаю яму заканамернае пытанне: якая тэма вашага дыплама? Бо гісторык не можа аднолькава дасканала разбірацца і ў археалогіі, і ў фартыфікацыі і, скажам, у культуры дойлідства.

Лічу, было б вельмі добра, калі б частка студэнтаў-гісторыкаў адразу абірала археалагічную спецыяльнасць і навучалася ёй з першага семестра і да апошняга.

Ілля СВІРЫН: — Урэшце, мы закранулі тэму, без якой не магла абыйсціся наша гутарка: падрыхтоўка спецыялістаў, адказных за справу аховы помнікаў.

Навагрудак-2010

“На наш замак — не шкада!”, або Суботнік пачаўся ў сераду

Рэстаўрацыя Навагрудскага замка — для тых, хто жыве побач з гэтым помнікам даўніны, мае асаблівую вагу.

Да даты правядзення 19 тыражу латарэі “Скарбніца” засталася ўсяго некалькі дзён, а білеты навагрудчане раскупілі ўжо даўно. У філіяле № 416 АСБ “Беларусбанк” па г. Навагрудку кажуць: “Людзі сумняваліся, ці набываць білет незнаёмай латарэі, але калі мы паведамілі ім, што грошы пойдучы на наш замак, яны адразу пагадзіліся! Можна было заўважыць, што многія неабывякавыя да справы аднаўлення помніка, якім адметная наша зямля”.

Усяго ў Навагрудак паступіла 140 білетаў, адзначылі ў адзеле рознічнага бізнесу банка, і ўсе іх раскупілі прыкладна за тыдзень да розыгрышу. У кожным з аддзяленняў “Беларусбанка” горада была рэклама: або каляровы плакат з выявай замка, або буклет. Але, як паведамілі нашаму карэспандэнту, найлепшай рэкламай сталі словы касіраў. Спецыяліст па аперацыйна-касавай рабоце 51-га аддзялення Навагрудскага філіяла Галіна Тур заўважае, што, дзякуючы намаганням

Віктар ШУМСКІ: — Сфармулюю тое, пра што мы сёння ўвесь час гаворым: патрэбна сістэма аховы помнікаў, якая працавала б у кожным кутку Беларусі. Зразумела, што яе стварэнне і ўдасканаленне — справа не аднаго года. Самы важны складнік такой сістэмы — падрыхтаваныя спецыялісты. Трэба, каб у кожным раёне быў хаця б адзін чалавек, дасведчаны ў справе аховы помнікаў. Але — менавіта дасведчаны, з адпаведнай адукацыяй! Па шчырасці, не ведаю, ці хапіла б у нас такіх спецыялістаў на ўсё 118 раёнаў...

Аляксандр ЛЯНКОЎ: — Наш Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў рыхтуе музейнаўзнаўцаў і спецыялістаў па ахове спадчыны. БНТУ сёлета ўпершыню выпускае архітэктараў-рэстаўратораў. Але пытанне вось у чым: спецыялісты на месцах, якія павінны займацца аховай спадчыны, зазвычай апрача гэтага маюць мноства іншых функцыянальных абавязкаў...

Ілля СВІРЫН: — І не заўсёды іх адукацыя датычыць аховы помнікаў. Таму ўзнікае пытанне: ці маюць такія спецыялісты магчымасць павышэння кваліфікацыі?

Аляксандр ЛЯНКОЎ: — Штогадова наша ўпраўленне на базе

БДУКІМ праводзіць семінары для работнікаў культуры, якія адказваюць за справу аховы помнікаў у рэгіёнах. Мы падрабязна распавядаем, што трэба рабіць у тым ці іншым выпадку, да каго звяртацца, як, вобразна кажучы, не наступіць на граблі. І што адбываецца далей? Спецыяліст вяртаецца дадому, поўны імплэту прымяніць атрыманыя веды на практыцы, але начальства яго адразу нагружае рознымі іншымі справамі, ды і за час курсаў нямала “даўгоў” назбіралася. І тыя веды неяк самі сабой забываюцца. Таму наша ўпраўленне плануе захады па ўдасканаленні сістэмы аховы помнікаў.

Сяргей АЗАРОНАК: — Галоўнае, каб кампанія па добраўпарадкаванні не вялася толькі ад юбілею да юбілею, — гэта павінна стаць штодзённым планамерным клопамат кожнага кіраўніка органа мясцовай улады, дырэктара той ці іншай установы. Хіба гэта надта складана і затратна — уззяць пад сваю апеку брацкую магілу, размешчаную на іх роднай зямлі? І калі такая работа стане сістэмай, завядзёнкай, мы дасягнем тых высокіх еўрапейскіх стандартаў у сферы аховы помнікаў, на якія нам, вядома, трэба арыентавацца.

Фота Юрыя ІВАНОВА

яе калег, усе наяўныя білеты ў аддзяленні “размялі” літаральна за пару дзён.

А загадчык 50-га аддзялення Таццяна Александровіч лічыць так: “Людзям хочацца бачыць, што іхнія грошы пойдучы на грамадска-важную справу, за развіццём якой можна будзе назіраць. У нас было ўсяго 25 білетаў — іх рэалізавалі надзвычай хутка”. Дзейнічае таксама разліковы рахунак “На рэканструкцыю Навагрудскага замка”. Па словах суразмоўцаў “К”, гараджане прыходзяць плаціць за розныя паслугі і часам пераводзяць грошы на карысць будынка.

Навагрудскі замак атрымаў ад землякоў пры дапамозе “Беларусбанка” і “Скарбніцы” ўсяго... 350 тысяч рублёў. Крыху менш сродкаў перавялі навагрудчане на разліковы рахунак. Пагадзіцца, для горада (яго насельніцтва — 30 тысяч жыхароў), чый помнік мяркуюць рэстаўраваць у рамках рэспубліканскай акцыі, лічба зусім невялікая. Але білеты распаўсюджваліся і праз іншыя ўстановы, якія, можна спадзявацца, таксама, актыўна рэкламавалі латарэю.

У Сеціве пра латарэю распавядае сайт, прысвечаны гораду. Многія прапаноўваюць накіроўваць грошы не праз банк, а праз

сістэмы інтэрнет-пляцяжоў, якія сёння даволі распаўсюджаны. Аднак такім спосабам арганізатары Рэспубліканскай акцыі па рэканструкцыі помніка мінуўшчыны пакуль што не карыстаюцца.

Што да Рэспубліканскага суботніка, які пройдзе 24 красавіка, дык работы па добраўпарадкаванні прылеглай да Навагрудскага замка тэрыторыі распачаты ўжо ў сераду, 14 красавіка.

Менавіта ў той дзень мясцовыя работнікі культуры прыступілі да ачысткі прызамкавага парку, дэмантажу старой танцавальнай пляцоўкі, якую запланавана замяніць на новую да Дня Перамогі.

У добраўпарадкаванні тэрыторыі будуць браць удзел і многія ўстановы і арганізацыі горада.

На рахунак, што дзейнічае пры адзеле культуры Навагрудскага райвыканкама, працягваюць паступаць сродкі на рэканструкцыю замка. Аддзел культуры, як распавядае “К” Аляксандр Карачан, заключыў ужо шэсць дагавораў з арганізацыямі ды прадпрыемствамі раёна і вобласці на мэтавыя грашовыя ахвяраванні. Грошы пералічваюць і прыватныя асобы з усіх куткоў Беларусі. Большасць фінансавых паступленняў — ад жыхароў Мінска.

III Рэспубліканскі турнір салістаў — выканаўцаў твораў народнай спадчыны ў межах VI Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва “Берагіня” адбыўся 9 — 10 красавіка ў Лепелі. Тут жа спецыялісты за “круглым сталом” абменьваліся вопытам па тэме “Традыцыйная культура і дзеці: праблемы аднаўлення і трансляцыі”.

Эксклюзіўнае мастацтва,

або Як выхоўваць “дзяцей-аркестраў” у кожным рэгіёне

Калі праз некалькі дзён пасля канцэртаў раз-пораз прыгавяеш тонкія гукі дудачкі або акарыны, галасы, у якіх, падаецца, можна патануць, дык адчуваеш, што быў сведкам папраўдзе эксклюзіўнага мастацтва. Хочацца выявіць словамі гэты эксклюзіў: маўляў, легенда або казка ажываюць, напаянны чыныя новымі сэнсамі ў выкананні юнага артыста; песня, чый носьбіт нарадзіўся на пачатку мінулага стагоддзя, на некалькі хвілін ператвараецца ў “машыну часу”... Шкада толькі, што ма-

замена сапраўднага носьбіта традыцыі, у якога дзеці раней вучыліся ў працэсе сацыялізацыі, роля яго вельмі важная”.

Статыстыка пацвярджае словы навукоўца. Узровень працы кіраўнікоў і падтрымка калектываў з боку мясцовых улад відавочныя ў лічбах: з 11 адбраных выканаўцаў, якія выйшлі ў другі этап турніру, 6 — з Віцебскай вобласці (яна выходзіць на лідэрскае пазіцыі па этнакультурным выхаванні), па два — з Мінскай і Магілёў-

гутны беларускі каларыт “Берагіні” застаецца зразумелым, у асноўным, толькі для яе ўдзельнікаў, паколькі звычайных гледачоў у зале Лепельскага РДК аказалася няшмат.

Другі этап турніру, які адбыўся 10 красавіка, стаў гала-канцэртам найбольш моцна падрыхтаваных падлеткаў. Яны выконвалі абрадавую або пазабрадавую песню, гралі на музычным інструменце (часам — адразу на некалькіх) і чыталі твор народнай прозы, запісаны ад носьбіта са свайго рэгіёна. Калі пад час першага этапу многія хваліліся, дык гэтым разам адчувалася ўпэўненасць. Шчырыя інтанацыі, непадроблены артыстызм, прыгожыя звонкія галасы (асабліва — дзявочыя), “яднанне” чалавека з касцюмам, вобразам, настроем твора часцей за ўсё кампенсавалі дробныя недахопы ў выступленнях.

Прагрэс традыцыі

Старшыня экспертнага савета фестывалю Вячаслаў Калацэў, загадчык кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, заўважае: “Калі “Берагіня” пачыналася, калектываў не было, а цяпер у кожным рэгіёне ёсць па адным больш-менш моцным ансамблі, які мае свайго харызматычнага лідэра, ведае традыцыі і атрымлівае падтрымку на мясцовым узроўні. І гэта — вялікая справа, рух наперад. Увесь час здзіўляюць выхаванцы Антаніны Абрамовіч і Міколы Козенкі з Мётчанскага вучэбна-педагагічнага комплексу. З 2001 года ўдзельнічаюць у фестывалі дзеці з Любані, дзе таксама добрая школа. Цікава і прыемна было назіраць за Брэсцкім рэгіёнам, хаця раней вобласць не вельмі актыўна ўдзельнічала ў гэтым руху. Добра, што сёлета яна вылучылася адметным выступленнем калектыву “Дараносіца”. Магілёўшчына ж выступіла проста выдатна!.. Зрэшты, сёння ўжо відавочна: поспех калектыву і асобных яго ўдзельнікаў залежыць ад апантанасці кіраўніка, яго можна назваць медыятарам паміж традыцыяй і дзіцем. І хоць заняткі — гэта сурагатная

скай, па адным — з Гродзенскай і Брэсцкай. Гомельская вобласць, на жаль, не прайшла ў далейшае спаборніцтва. Першае месца заняла Настасся Матусевіч з вёскі Пратасевічы Асіповіцкага раёна Магілёўскай вобласці, а Гранпры ўзяла Марыя Касцюкевіч — “дзяўчынка-аркестр” з мётчанскага калектыву “Берагіня”: яна можа граць на гармоніку, дудцы, акарыне, губным гармоніку, цымбалах, бубне, барабане, кляшчотках.

Наконт ролі асобы-прафесіянала ў развіцці традыцыйнага мастацтва выказаўся і намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь, адзін з пачынальнікаў “Берагіні” Тадэвуш Стружэцкі: “Калі б у нас было больш спецыялістаў, якія шчыра, не фармальна рэалізуюць свой творчы патэнцыял, мы мелі б яшчэ больш здабыткаў. Але гэта фестываль, які патрабуе асаблівай дзяржаўнай падтрымкі. Ён не дасць зарабіць шмат грошай, не прыцягне шматлікіх аўдыторыю, ён камерны. Але гэта і добра, бо галоўнымі героямі з’яўляюцца самі ўдзельнікі, а асноўная мэта падзеі — не стварыць свята для жыхароў горада, а аб’яднаць непасрэдных удзельнікаў спаборніцтва. Тут сустракаюцца навукоўцы, даследчыкі, тут назіпадваецца творчы вопыт калектываў, ацэньваюцца іх дасягненні...”

Начальнік упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Мікалай Пашынскі пашкадаваў, што не ўсе раёны падключыліся да ўдзелу ў гэтым хоць і складаным, але цікавым фестывалі: “Патрэбна было б, каб ўсе начальнікі ўпраўленняў культуры назіралі за яго ходам, бывалі на мерапрыемствах. На жаль, некаторыя ставяцца да “Берагіні”, на маю думку, не вельмі актыўна”. А намеснік старшыні Лепельскага райвыканкама Мікалай Нікіцін адзначаў,

што горад хацеў бы прымаць у сябе турнір кожны раз.

Сетка этнашкол

“Круглы стол” стаў тым элементом “Берагіні”, дзе на аснове выступленняў былі падведзены вынікі працы ў абласцях, а навукоўцы, выкладчыкі, арганізатары выказаліся наконт складаных пытанняў, якія іх турбуюць. Такім чынам вызначаны шэраг каляфестывальных праблем і прапанаваны шляхі іх вырашэння. Культуролаг Аляксей Рагуля звярнуў увагу на тое, што найлепш выканаўцы справіліся з песняй, а вось у дэкламацыі твораў народнай спадчыны былі слабыя моманты. Сустрэліся і квазіфальклорныя тэксты, якія паходзяць не ад сапраўдных носьбітаў, а бяруцца з хрэстаматыі. Прафесар кафедры менеджменту сацыякультурнай дзейнасці БДУКІМ Любоў Раманенка адзначыла, што некаторыя дзеці выконвалі зусім не дзіцячы рэпертуар.

“Патрэбны новыя этнашколы. Можна нават не сумнявацца, што яны цікавыя дзецям, — сцвярджае дырэктар Дзіцячай школы мастацтваў традыцыйнай культуры вёскі Стаі Лепельскага раёна Вераніка Хомбак. — Сёння ў нашай школе — 117 дзяцей, а ў сярэднім — 120. Маім навучэнцам хочацца канкуруваць з роўнымі па ўсёй краіне. І стварэнне такіх устаноў у рэспубліцы дапаможа мэтанакіравана ўзнаўляць фальклор. Добра было б зрабіць спецыяльныя фальклорныя класы ў звычайных школах мастацтваў, адкрыць этнашколы ў аграгарадках. Але ёсць вялікая патрэба ў вучэбных планах, праграмах, дапаможніках, нарматыўнай базе...”

У вілейскай гімназіі № 2 не хапае кадраў для фальклорных класаў. Пра гэта распавёў намеснік дырэктара ўстановы Мікалай Іваненка. Яго падтрымаў мастацкі кіраўнік узорнага фальклорнага калектыву “Верабейкі” Любанскага раённага цэнтра культуры Сяргей Высварка: “Добра было б, каб Універсітэт культуры і мастацтваў выпускаў не 5 спецыялістаў на год, а хаця б 15. У нашым раёне няма ніводнага такога супрацоўніка з вышэйшай адукацыяй, і калі нашы дзеці едуць на фестываль, я іх настрайваю на тое, што галоўнае — проста ўдзел, бо канкурэнцыя надта высокая...”

Усе гэтыя і іншыя выказванні былі ўлічаны і ўключаны ў шэраг прапаноў, якія аргкамітэт фестывалю накіруе ў Міністэрства культуры. Вынік, якога найбольш чакаюць: стварэнне сеткі этнашкол у сельскай мясцовасці, абмен досведам паміж абласцямі, распрацоўка вучэбных праграм Міністэрствам адукацыі. Сярод іншага, было б добра арганізаваць летнікі з фальклорным ухілам.

Лепель як узор

Турнір салістаў упершыню быў вынесены за межы заключных канцэртаў “Берагіні”, што адбываюцца ў чэрвені раз на два гады. А Лепель стаў добрай пляцоўкай для дзяцей-спевакоў па ініцыятыве Веранікі Хомбак. Шмат гадоў таму яна выказала пажаданне наконт таго, каб і на Віцебшчыне быў свой фестываль фальклору. Як вынік, мастацкі кіраўнік “Берагіні” Мікола Козенка прапанаваў падзяліць спаборніцтва на некалькі этапаў, і Лепель атрымаў паўна-вартасны фестываль.

Зрэшты, тое і не выпадкова: на Віцебшчыне традыцыйную культуру любяць і падтрымліваюць. Тут ёсць абласное свята фальклору — “Ад прашчурай — да зор”. Віцебскі аблвыканкам у свой час распрацаваў абласную праграму падтрымкі народнай культуры. Дзякуючы ёй вобласць і ўласна Лепельшчына фарміравалі сістэму работы па адраджэнні і развіцці традыцыйнай культуры ў краіне, на якую арыентаваліся іншыя”, — заўважыў Тадэвуш Стружэцкі.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Лепель — Мінск
Фота аўтара

Дом медыцыны плюс панскае крэсла

Каб стварыць музейны комплекс...

Хачу распавесці пра ўстановы культуры Буда-Кашалёўшчыны, што ў сваёй дзейнасці ўтрымліваюць пэўны музейны кантэкст. Гэта, безумоўна, дазваляе разнастаіць формы працы, прыбавіць наведвальніка і задзейнічаць у клубнай і бібліятэчнай справах рознаўзроставыя групы насельніцтва.

Акно ў мінулае

У Гусевіцкім ЦДК ёсць музейны пакой гісторыі. Многія цікавыя рэчы распавядаюць пра гісторыю мясцовай гаспадаркі, сельсавета, школы, Дома культуры.

Ёсць тут экспазіцыя “Акно памяці”, аформленая ў выглядзе натуральнага акна з аканіцамі. У гэтай “раме” размешчаны здымкі вёсак раёна, якіх ужо няма, а таксама ўдзельнікаў і ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны.

Казкі збіраюць усім светам

Музей народнай творчасці і этнаграфіі пры Івольскім сельскім доме культуры ягоны дырэктар Людміла Стахавец вырашыла ствараць усім вясковым светам. Зроблены ён быў у выглядзе сялянскай хаты. Дзеці, моладзь,

дарослыя і пенсіянеры пачалі зносіць сюды вышыванкі, дываны, старадаўнія вопратку і абутак, прылады працы. Сабрана ў музеі і вялікая калекцыя паданняў, казак, сакрэтаў знахарства.

Крэсла ўладальніка Засоўя

А вось дырэктар Чабатовіцкага ЦДК Алена Шаўчэнка стварыла пры сваёй установе Музей народнага побыту. Сярод экспанатаў ёсць спраўдныя рарытэты, зробленыя ў XVIII стагоддзі: ікона, набожнік, самаробны гармонік. Амаль 200 гадоў панскаму крэслу, што належала Валяр’яну Венслівовічу, уладальніку вінакурні і маёнтка Засоўе вёскі Чабатовічы. Пры музеі дзейнічае выстаўка дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Тут пастаянна праводзяцца экскурсіі для мясцовых школьнікаў.

Рэцэпт неабыхавасці

Дом народнай медыцыны працуе пры Смарбудскай сельскай бібліятэцы. Чытачы на чале з бібліятэкарам

Нінай Сярэбранай сабралі лекавыя зёлкі, зладзілі сапраўдную фітатэрапію па старадаўніх рэцэптах. Тут — неблагая калекцыя гербарыяў, літаратуры па знахарстве, нават фіранкі на вокнах упрыгожаны вышыўкамі з адлюстраваннем лекавых раслін. Натуральна, што пры бібліятэцы дзейнічае аматарскае аб’яднанне “Здароўе — у нашых руках”.

Краязнаўчая “Вясёлка”

“Вясёлка” — аматарскае аб’яднанне Шарыбаўскай сельскай бібліятэкі, якое займаецца зборам краязнаўчых матэрыялаў і адраджэннем мясцовай традыцыйнай культуры. Усё гэта і стала грунтам для арганізацыі “бібліятэчнага” Музея этнаграфіі. Тут сабраны мясцовыя ткацтва, вышыўка, абрадавыя песні, звычай, прымаўкі.

Ірына КУНІЦА,
дырэктар РМЦ аддзела культуры
Буда-Кашалёўскага райвыканкама
На здымках: дырэктар
Чабатовіцкага ЦДК Алена
Шаўчэнка; крэсла пана Венслівовіча.

Ікона, вышытая гладдзю

У бібліятэцы аграгарадка “Кіраўскі” дзейнічае выстаўка твораў мясцовай вышывальшчыцы Зінаіды Купчанка. Біблейскі матыў займае пачэснае месца ў творчасці майстрыхі. Сярод работ — “Велікоднае яйка”, “Святое сямейства”, “Пачаеўская ікона Правасвай Багародзіцы”, “Неўпывальная чаша”, “Гасподзь Уседзяржыцель”...

Любоў да вышыўкі Зінаідзе Іванаўне прывіла яшчэ ў дзяцінстве бабуля. Карціны майстрыхі, вышытыя гладдзю і крыжыкам, уражваюць разнастайнасцю тэматыкі, палётам фантазіі, шырынёй уяўлення. З прафесійным майстэрствам выкананы на палатне пейзажы, выявы знакаў задзяка.

У 2008 годзе, пад час Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”, адбыўся першы вернісаж майстрыхі. Тады ж выстаўку “Цудадзейная нітка” ў аграгарадку “Ноўка” наведалі не толькі мясцовыя жыхары, але і госці з Расіі ды Польшчы.

“Цудадзейная нітка” прадоўжыла вандроўку па Віцебскім раёне, на-

ступным прыпынкам якой стаў Варонаўскі інтэрнат для людзей сталага веку і інвалідаў.

У 2008-м Зінаіда Іванаўна была залічана ў калектыў народных майстроў Віцебскага раённага цэнтра народных рамёстваў “Адраджэнне”. А ў кастрычніку мінулага года работы З.Купчанка экспанаваліся ў выставачнай зале Цэнтра рамёстваў.

Вольга ПАЛУНЧАНКА,
загадчык бібліятэкі аграгарадка
“Кіраўскі”
Віцебскі раён
На здымку: Зінаіда Купчанка
і яе работы.

— У нас — зусім іншая казка пра Чырвоны Каптурчык. Гэта ўжо па назве, пэна, зразумела, хаця ў аснову пакладзена, натуральна, вядомая дзіцячая кінастужка з музыкай знакамітага расійскага кампазітара Аляксея Рыбнікава. Цікава, што ён сам калісьці прапаноўваў нашаму тэатру менавіта гэты свой мюзікл — яшчэ да таго, як мы паставілі з яго музыкай “Бураціна.бу”. Але тады штосьці не склалася, адклалася, на некаторы час забылася. У 2007-м я паехала працаваць у Екацерынбург — у Свядлоўскі акадэмічны тэатр музычнай камедыі, а калі праз год вярнулася, спектакль ужо стаў у плане. Так што гэта, як бачыце, не мой выбар,

— **Новы сцэнарый быў выкліканы пераацэнкай калішняга кінаарыгінала?**

— Не толькі. Высветлілася, што ў кампазітара, як тое ні дзіўна, няма ні нот, ні самой п’есы — прытым, што гэты мюзікл, як і тры іншыя спектаклі Рыбнікава, ідзе ў арганізаваным ім самім тэатры. Няўжо ўсе творцы — такія? Праўда, пазнаёміўшыся з тым рыбнінкаўскім спектаклем, я зразумела: нам ён не падыходзіць. Там заняты не аркестр, а маладзёжная інструментальная група, музыканты, вядома, самі рабілі аранжыроўку. Дый пастаноўка меркавалася як гэты кампактны “выязны” варыянт — усяго на гадзіну пятнаццаць

Рэжысёр Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра Настасся ГРЫНЕНКА — творца надзвычай крэатыўная, апантаная, лёгкая на пад’ём. І пры гэтым — яшчэ і “сямейная”. Не толькі таму, што мае мужа і дачку, але і таму, што над сваімі праектамі звычайна працуе “ўсёй сям’ёй”, ды яшчэ і пашыранай, бо далучае да супрацоўніцтва не толькі мужа — галоўнага харэограф і артыста таго ж тэатра Дзмітрыя Якубовіча, але і брата — перакладчыка, артыста, навукоўцу-даследчыка Аляксея Грыненку. Апошнім жа часам, як распачалася праца над пастаноўкай “Чырвоны Каптурчык. Пакаленне пехт”, на “пасаду” “галоўнага кансультанта” спектакля прэтэндуе 9-гадовая дачка Ганначка. Чым не “сямейны” падыход? Маўляў, “пакаленне пехт” выбірае не паміж сям’ёй і працай, а менавіта на сумежжы, дзе не зразумела: гэта “ўжо тэатр” ці “яшчэ сям’я”? І паспрабуй даведацца, хто ў той сям’і — за сцэнарыста і рэжысёра, хто — за артыста, а хто — “перакладчыкам” паміж імі.

Next

ёсць next!

Сучасны падыход да музычнай рэжысуры

які цяпер, калі можна так сказаць, стаўся маім. Бо ў дзіцячым свеце я гэтым фільмам была настолькі ўражана, што і дагэтуль памятаю многія дэталі.

— **Мабыць, тады зайдзросцілі юнай выканаўцы, “прыкідвалі” ролю Чырвонага Каптурчыка на сябе?**

— Не без гэтага. Але — акурат да таго моманту ў фільме, дзе гераіня пераапранецца хлопчыкам. На тым і супакоілася. Дарэчы, калі мы пачалі працаваць над спектаклем, я праводзіла ў тэатры апытанне, і высветлілася, што труп падзялілася на дзве часткі: тыя, каму той фільм зусім не спадабаўся, і яго прыхільнікі. Але аб’явак не было, і гэта галоўнае. Тое ж і з цяперашняй дзіцячым — мяркую хаця б па сваёй дачцы. Упадабаўшы стужку, адразу пацікавілася, хто каго ў нашым тэатры іграць будзе. Калі я пачала дзіцячым п’есам, стала прасіць: “Дадайце мне тэкст!” А прачытаўшы, запытвала: “А чаму так?” Часам адказаць на гэтае простае, здавалася б, пытанне бывае даволі складана: спачатку ты прыдумваеш характары герояў і абставіны, а потым яны самі “дыктуюць” табе, што з імі павінна адбывацца. Таму чым далей, тым больш разумею, што і той фільм, і сама гісторыя пра Чырвоны Каптурчык — зусім не дзіцячыя. Справа не толькі ў вершаваных маралях, якія вяччалі кожную казку Шарля Перо. “Чырвоны Каптурчык” — гэта, калі хочаце, антыказка, развітанне з дзіцяцтвам, апошняя казка перад уступленнем у юнацтва, гісторыя пра тое, што кожнае дзіця, яшчэ не ўсведамляючы гэтага, бывае не па-дзіцячы дарослым, а ў кожным дарослым “хаваецца” дзіця. Таму і наш спектакль я вырашыла пабудаваць на сутыкненні двух пакаленняў і, адпаведна, двух сусветаў — казачнага і рэальнага.

хвілін. У нас жа тэатр — стацыянарны, глядач прызвычаіўся да іншага “фармату”. Таму, займаючыся, з дазволу аўтара, перапрацоўкай, мы дадалі нават некаторыя музычныя нумары з іншых твораў Рыбнікава, каб атрымаць паўнаватасны двухактны спектакль. Дырыжор Мікалай Макарэвіч напісаў па слыху клавір, а на яго аснове была замоўлена новая аркестроўка.

— **Такім прыёмам “перааркестроўкі” (і, часта, “перагарманізацыі” ды нават “перасачынення”) у нашым тэатры карысталіся раней: згадайма “Бураціна.бу”, “Юнону і Авось” усё таго ж Рыбнікава, “Арфея і Эўрыдыку” Аляксандра Журбіна, раней — “Дарэгу Памэлу” Марка Самойлава... Спіс гэты далёка не поўны.**

— Цяпер мы пайшлі яшчэ далей. Упершыню над партытурай працавалі два майстры — Уладзімір Ткачэнка і Леў Карпенка. Прычым першы “адказаваў” за казачныя сцэны, другі — за сучасныя: нам вельмі хацелася нават стыльова падкрэсліць сусаванне ў спектаклі двух розных сусветаў. Такая полістылістыка распаўсюдзілася і на іншыя складнікі спектакля. Мы сталі вывучаць маладзёжную моду, маладзёжныя субкультуры. Ваўкі ў нас, да прыкладу, атрымаліся гэтакімі готамі.

— **Асабліваецца любой казкі, як і ўсялякага міфалагізаванага сюжэта і, шырэй, архетыпу, — у безлічы яе трактовак. Тая ж казка Ш.Перо апошнім часам атрымала абсалютна розныя мультыпартыяны ўвасабленні...**

— Амерыканская “Рэальная гісторыя Чырвонага Каптурчыка” мне не даспадобы: надта своеасаблівы там гумар. А вось расійскі пластылінавы му-

льцік — абсалютна “наш” паводле светаўспрымання: мост сыходзіць літаральна з-пад ног, усё навокал разбураецца, а гераіня рушыць наперад, выцягнуўшы рукі з прывітальным караваем, нібыта нічога не бачыць. Гэта — рыса славянскага характару: тая ўпартасць, уменне сканцэнтравана на дасягненні — часта вельмі далёкай — мэты без аніякіх спасылак на “знешнія абставіны”, што так уласціва нашым людзям. Увогуле, на маю думку, жанр мюзікла, пайшоўшы па шляху цэласнага і абсалютна дакладнага пераносу спектакляў, сам сябе загнаў у тупік. Калі “капіруюцца” не толькі п’еса ды музыка, але і сцэнаграфія, харэаграфія, рэжысура, нават грыв і самі “тыпажы” герояў, спектакль не можа развівацца. Калі прапанаваны аўтарамі твор не “перачытваецца” наогул, калі ў ім не адкрываюцца раней не заўважаныя штрыхі — значыць, ён “памёр”. Асабліва небяспечны так званы соруایت, выкліканы абаронай аўтарскіх правоў, пры траплянні спектакля на іншую нацыянальную глебу. Лічу, менавіта гэта і стала прычынай грандыёзнага правалу мюзікла “Чыкага” ў Маскве: расійская публіка не ўспрыняла “блізка да сэрца” гераіню, якая спакойна забівае свайго каханка.

— **Але вы, наколькі я памятаю, збіраліся ставіць гэты мюзікл, яшчэ калі навучаліся ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Разам з братам, які займаўся ў Лінгвістычным інстытуце і, адначасова, быў вольнаслухачом на вашым курсе, зрабілі пераклад. На Беларускім радыё былі запісаны фрагменты пад раэль: спяваў ваш муж Дзмітрый Якубовіч, дзяўчаты-аднакурсніцы, а цяпер вядомыя**

артысткі Ілона Казакевіч, Кацярына Дзегцярова, Юлія Шпілеўская (апошняя, працягчы ў Купалаўскім тэатры, “па старым сяброўстве” часта ўдзельнічае і ў цяперашніх вашых пастаноўках)...

— Менавіта тады я і зразумела, што патрабуецца пэўная “адаптацыя”. Мы не змянялі ні сюжэт, ні музыку, але знайшлі іншую матывацыю ўчынкаў герояў: нашы жанчыны могуць пераступіць апошняю мяжу толькі тады, калі трымаць больш немагчыма, калі іх па-сапраўднаму, што называецца, “дасталі”.

— **Гэтае псіхалагічнае адценне было заўважна і ў фрагментах з “Чыкага”, уключаных у ваш праект “Прывітанне, Брэдвей!”, што быў паказаны ў філармоніі... Дарэчы, вы наўмысна пайшлі вучыцца на псіхолога, каб потым спрытна “расшыфроўваць” характары герояў?**

— Ні ў якім разе! Пасля заканчэння школы ў мяне, можа, і былі б некаторыя акцёрскія амбіцыі, але да гэтай прафесіі я ставілася надзвычай піётэтна, лічыла, што там адны зоркі, — не тое, што я. І паступіла ў педагагічны. А з трэцяга курса пайшла працаваць — і расчаравалася, зразумела, што мне гэта не цікава. Не, сама па сабе псіхалогія — вельмі цікавы і карысны напрамак, але тое, што патрабуецца ад школьнага псіхолога, вельмі далёка ад сапраўднай дапамогі людзям. Бо нерэальна дапамагчы адразу ўсёй школе і адной сваёй прысутнасцю вырашыць усё праблемы, нават на ўзроўні ўзаемаразумення паміж настаўнікамі і вучнямі, дарослымі і дзецьмі. Тут патрэбны індывідуальны падыход, а не правядзенне масавых трэнінгаў, складанне графікаў і

ўсё тое, што больш блізкае да шоу, а не да сапраўднага палітэлічнага ў таямніцы чалавечай душы. І я вырашыла: на гэтым не спынюся, пайду паступаць на “Рэжысуру драмы”. А так здарылася, што якраз на апошнім курсе педагагічнага мы з сяброўкай даволі часта наведвалі музычны тэатр, перагледзелі літаральна ўсе спектаклі. І адзін з іх узрушыў мяне больш за ўсё: мюзікл “Шклянкі вады” Уладзіміра Кандрусевіча, пастаўлены Барысам Уторовым. І калі потым высветлілася, што ў той год будучы набіраць рэжысёраў музычнага тэатра ў клас да Утарава, гэта было — бы знак лёсу. Праўда, і тады яшчэ я думала, што вось скончу — і буду ставіць драматычныя спектаклі. А маёй першай вучэбнай спробай была мініяцюра “Дзяўчына і Смерць”, прычым Смерць іграў Жэня Смарыгін: ён таксама на нашым курсе вучыўся, але потым канчаткова сышоў у КВЗ. Хаця, думаю, тая акцёрская “загартоўка” яму і цяпер дапамагае. Бо галоўнае, чаму вучыў Барыс Пятровіч, — гэта самастойнасці.

— **Сапраўды, самастойнасці вам не займаць. Што ні паставіла б Настасся Грыненка — паўсюль бачны гэты “чырвоны каптурчык”: не як элемент сцэнічнага антуражу, звязаны з аднайменнай казкай, а як знак рэжысёрскай адметнасці, індывідуальнага почырку. Пакуль вы стваралі пераважна дзіцячыя мюзіклы. А што хацелася б паставіць, каб была такая магчымасць?**

— З Рыбнікава — “Жыццё і смерць Хаакіна Мур’еты”, з сусветнай класікі мюзіклаў — “Вестсайдскую гісторыю” Бернстайна. А яшчэ — штосьці з Горына, толькі, мабыць, у музычным ключы: гэта, так бы мовіць, “мой” драматург. А галоўнае — хацелася б паставіць свой, беларускі мюзікл. Каб у ім не трэба было б рабіць “пераклады”, “адаптацыі”, і каб ён “чапляў” нашых артыстаў і публіку.

**Гутарыла Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА**

У гонар святой Еўфрасінні

24 красавіка стартуе Першы Фэстываль дзіцячай творчасці “Полацкі анёл”. Форум прадоўжыць праграму мерапрыемстваў Рэспубліканскай акцыі “Культурная сталіца Беларусі”.

А на мінулым тыдні перад палачанамі з аншлагам выступілі артысты Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г.Цітовіча. Калектыў прымаў у гарадскім Палацы культуры і ў Сафійскім саборы.

На выступленні ў полацкай Сафіі прысутнічалі старшыня Полацкага гарвыканкама Уладзімір Тачыла, старшыня Полацкага райвыканкама Мікалай Шаўчук, старшыня Наваполацкага гарвыканкама Наталля Качанава і Архіепіскап Полацкі і Глыбоцкі Феадосій.

Гэтымі ж днямі ў культурнай сталіцы Беларусі адзначаецца яшчэ адна падзея: 100-годдзе перанясення мошчаў святой Еўфрасінні Полацкай.

А ў Мастацкай галерэі Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка працуе выстаўка рэдкіх твораў жывапісу, графікі, скульптуры. “Польскае выяўленчае мастацтва другой паловы XVIII — першай паловы XX стагоддзяў з калекцыі Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі” пазнаёміць гледачоў з параднымі і камернымі партрэтамі, пейзажамі польскіх майстроў.

Красавіцкімі крокамі

Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы прадставіў сваім глядачам прэм’ерную пастаноўку, прысвечаную 65-годдзю Вялікай Перамогі, — спектакль “У спісах не значыўся” Барыса Васільева.

Залішне казаць, што для слаўнага горада над Бугам гэты твор з’яўляецца сапраўдным гімнам мужнасці салдат, якія ў гады Вялікай Айчыннай вайны стаялі да апошняга, не здаючы сваіх пазіцый, дзякуючы чаму і прыйшлі ў 1945-м да Вялікай Перамогі. Рэжысёр спектакля — Уладзімір Савіцкі, вядомы сваімі пастаноўкамі на ваенную тэматыку. Сярод іх — “Балада пра каханне” паводле “Альпійскай балады” В.Быкава ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы, “Апошняя сведкі” паводле С.Алексіевіч у Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Якуба Коласа.

А неўзабаве брэсцчане чакаюць у госці акцёраў з Віцебска. З 12 па 18 мая Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа прадставіць на брэсцкай сцэне цэлы шэраг сваіх спектакляў. Сярод іх таксама ёсць свая даніна памяці аб Подзвігу ў Вялікай Айчыннай: спектакль “Плошча Перамогі” А.Паповай. Акрамя таго — Мудрацы” А.Астроўскага, “За двума зайцамі” М.Старыцкага, “Аднакласнікі” Ю.Куліка, “О-ля-ля” М.Камалеці, а для дзяцей — “Доктар Айбаліт” В.Карастылёва і Р.Быкава.

Дарэчы, сталі вядомыя тэрміны правядзення Міжнароднага тэатральнага форуму “Белая вежа”: фестываль адбудзецца з 11 па 19 верасня.

У Полацку і ў Акропалі

Тысячагадовы спектр пад лазерам

Таямніцы і загадкі, што пакінулі ў спадчыну сучаснаму грамадству нашы продкі, сёння раскрываюць не толькі прафесійныя гісторыкі, мастацтвазнаўцы, але нават... фізікі. Літаральна некалькі дзён таму супрацоўнікамі Інстытута фізікі імя Б.Сцяпанавы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі з дапамогай лазераў было праведзена даследаванне жывапіснага палатна, якое плануецца набыць для філіяла Нацыянальнага мастацкага музея ў Мірскім замку. І дзякуючы найноўшым айчынным тэхналогіям вучоныя дакладна вызначылі, што карціна, дзе адлюстравана батальная сцэна ўзяцця Бялграда, створана ў XVIII стагоддзі.

Полацкі Сафійскі сабор.
Сучасная рэканструкцыя.

Лазерная ўстаноўка “ў дзеянні”.

На Беларусі даследаванні па лазернай фізіцы распачаліся ў 1961 годзе ў Інстытуце фізікі Акадэміі навук БССР пад кіраўніцтвам Б.Сцяпанавы. За гэты час была створана серыя лазераў рознай функцыянальнасці. А цягам прыкладна апошніх пяці гадоў у Інстытуце фізікі, што сёння носіць імя гэтага славутага вучонага, актыўна развіваецца лазерны спектральны мікрааналіз, які ўжо пачаў актыўна выкарыстоўвацца ў нашай краіне, у тым ліку ў сферы культуры.

Сёння ў супрацоўніцтве з айчыннымі гісторыкамі і мастацтвазнаўцамі Інстытут фізікі НАН Беларусі садзейнічае раскрыццю таямніц у старажытным Полацку. Як адзначыў доктар фізіка-матэматычных навук Сяргей Райкоў, у межах праектаў, якія фінансуюцца Беларускай рэспубліканскай фундаментаўнага даследавання, праводзяцца даследаванні і электронная каталагізацыя Казьянкаўскага скарбу старажытных арабскіх манет дзірхемаў, што датуецца IX—XI стст. У межах праекта, які ўзначальвае намеснік дырэктара Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка Тамара Джумантаева, лазерамі вызначаецца склад літаральна кожнай з амаль 7500 манет, знойдзеных на беразе Заходняй Дзвіны. Між іншым, акрамя айчынных фізікаў, сваю лепту ў гэтую справу ўнесла працоўная група з расійскага Эрмітажа, што займалася расшыфроўкай надпісаў і выяў на манетах.

З удзелам вучоных Інстытута фізікі пад кіраўніцтвам намесніка дырэктара ўстановы Міхаіла Бялькова вядзецца і даследаванне фрэсак Сафійскага сабора ў Полацку, дзякуючы чаму ёсць верагоднасць адказаць на пытанні, хто і калі стварыў старажытныя роспісы храма.

Па словах галоўнага навуковага супрацоўніка Інстытута фізікі НАН Беларусі Сяргея Райкова, на тэрыторыі

Еўропы вялікай праблемай сучасных даследчыкаў даўніны быў і застаецца інструментальны аналіз гісторыка-культурных каштоўнасцей, у тым ліку твораў жывапісу, археалагічных знаходак. У большасці музеяў свету выкарыстоўваецца пераважна хімічны аналіз, які, у адрозненне ад апошняга ноў-хаў беларускіх фізікаў, разбурае колеравую гаму жывапісных слаёў.

У час лазернага аналізу ніякай шкоды ўнікальным роспісам Полацкага Сафійскага сабора не наносіцца. Выкарыстоўваюцца ўсяго толькі нанаграмы фрагментаў фрэсак, частка якіх, нягледзячы на шматлікія пашкоджанні і перабудову сабора, захавалася на сценах, а частка знаходзіцца ў фондах Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка. У выніку, па перакананні Сяргея Райкова, чалавечае вока не здолее заўважыць нават след ад лазера.

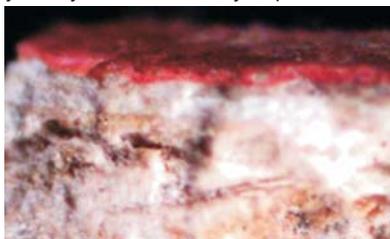
Але, па словах спецыяліста, цяпер вучоныя спыніліся на паўдарозе. Справа ў тым, што спектральны аналіз паказвае вельмі разнастайны склад фрэсак і прыводзіць да наступнага пытання: якія фарбы выкарыстоўваліся ў XI стагоддзі пры стварэнні роспісаў Полацкага сабора? Вядома ж, сінтэтычных не было. Выкарыстоўваліся так званыя “земляныя фарбы”. У фрэсках ёсць ярка выражаныя колеры: бірузовы, сіні, шэры, чорны, жоўты... І спектры іх вельмі падобныя. У выніку пакуль немагчыма вызначыць прыроду колераў, у тым ліку адказаць на пытанне, які пігмент адказваў за адпаведны колер. Існуюць толькі здагадкі. Магчыма, ужываліся памол прыродных камяней, сокі ягад і гародніны.

Пры дэталёвым лазерным аналізе ўзнікае і пытанне аўтарства гэтых твораў мастацтва. Існуе агульнапрынятая тэорыя, што фрэскі ўсходнеславянскіх храмаў у XI стагоддзі малявалі візантыйскія майстры. Зразумела, яны

прыцягвалі ў якасці падмасцер’яў мясцовае насельніцтва. У той жа час, полацкія фрэскі маюць шэраг адрозненняў ад кіеўскіх і наўгародскіх. Таму і тут яшчэ не расставлены ўсе кропкі над “і”.

Цяпер у Сафійскім саборы Полацка можна ўбачыць рэшткі старажытнага падмурка. Як адзначыў Сяргей Райкоў, фізікаў найперш цікавіць, з чаго ўсё гэта было зроблена. Нават цагліны маюць велізарную гісторыка-культурную каштоўнасць. На іх паверхні выяўляюцца малюнкi і надпісы сярэдзіны XI ст., у выніку чаго ўзнікае шэраг гістарычных загадак, звязаных з пазначанымі сімваламі, у тым ліку пяціканцовай зоркай. Па словах галоўнага навуковага супрацоўніка Інстытута фізікі НАН Беларусі, сустракаюцца надпісы на стараславянскай мове, у тым ліку свецкага зместу.

У Полацку вучоныя маюць велізарнае поле дзейнасці. Іншая справа, што да 1150-й даты старажытнага горада застаецца літаральна два гады. Паскорыць жа тэмп працы дапаможа вырашэнне праблемы мабільнасці лазернай устаноўкі. Ужо сёлета ў верасні чака-

Так выглядаюць полацкія фрэскі пад мікраскопам.

ецца стварэнне аналагічнага апарата, але значна меншых памераў, які можна будзе без цяжкасцей прывезці на непасрэднае месца даследавання, выкарыстоўваючы багажнік легкавіка.

Па словах Сяргея Райкова, у свеце існуюць толькі некалькі варыянтаў такіх устаноў. Скажам, у 2005 годзе падобная ўстаноўка была створана на сродкі Еўрапейскага Саюза для вывучэння егіпецкіх пірамід, правядзення іншых глабальных даследаванняў.

Дзейнічаюць і іншыя праекты па выкарыстанні лазерных тэхналогій у сферы гісторыі, і ў прыватнасці, у археалогіі. Айчыныя лазеры дазваляюць рабіць бяшчодную ачыстку знойдзеных прадметаў, у тым ліку мастацкіх твораў, створаных на металічнай аснове. Дарэчы, нашы лазеры выкарыстоўваюцца нават у Акропалі! І менавіта дзякуючы беларускім тэхналогіям тысячагадовыя антычныя мармур сёння выглядае, як новы.

З імем народнага паэта Беларусі Янкі Купалы непасрэдна звязаны не толькі рукапісы і кнігі, але і персанальныя аўтамабілі. Ён стаў адным з першых айчынных літаратараў — уладальнікаў прэстыжнага аўта: першаму народнаму паэту рэспублікі Урад БССР падарыў раскошны “Шэўрале”.

Рарытэт класіка

Менавіта на гэтым легкавіку паэт 24 чэрвеня 1941 года пакінуў беларускую сталіцу і быў вымушаны накіравацца спачатку ў Ляўкі, потым — у Маскву і, нарэшце, у эвакуацыю ў Казань.

Сёння легендарная машына знаходзіцца ў калекцыі Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы і да нядаўняга часу экспанавалася ў філіяле ўстановы “Ляўкі” Аршанскага раёна. Летась у лістападзе для правядзення рамонту і рэстаўрацыі ў прафесійным сервіс-цэнтры аўтамабіль часова вярнуўся ў Мінск. Пасля завяршэння ўсіх работ у Літаратурным музеі класіка ў межах святкавання 65-годдзя Вялікай Перамогі над нямецка-фашысцкімі захопнікамі адбылася прэзентацыя рарытэтнага аўтамабіля.

“Шэўрале” Янкі Купалы цяпер пабачыць наведвальнікі музея паэта.

Супрацоўнікі музея з удзелам актёраў студэнцкага тэатра “Жывое слова” пастараліся адлюстравать атмасферу эпохі першай паловы XX стагоддзя ў вобразах шафёра, паставага, вайскоўцаў. Пад час прэзентацыі, якая прайшла 16 красавіка, прагучалі песні на вершы Песняра. А духавы аркестр “Няміга” пад кіраўніцтвам А.Сасноўскага выканаў музычны кампазіцыі 30—40-х гадоў XX стагоддзя.

Апошні выпуск “Першай...”

Знакавым і лёсавызначальным для Беларусі першыя дачатку мінулага стагоддзя, несумненна, лічыцца газета “Наша Ніва”.

Не выпадкова менавіта “Наша Ніва” першай з айчынных газет была цалкам перавыдадзена ў факсімільным варыянце. Амаль за 20 гадоў напружанай працы пабачылі свет пяць кніг, што ахопліваюць дзейнасць газеты за перыяд з 1906 па 1920 гады. На прэзентацыі заключнага выпуску выдання ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі было зазначана, што газета літаральна па крупінках збіралася з паасобнікаў, якія захоўваюцца ў прыватных кнігазборах, у буйных бібліятэках Беларусі і Расійскай нацыянальнай бібліятэцы, а таксама ў некаторых айчынных музеях і архівах. У выніку былі сабраны абсалютна ўсе нумары газеты, у тым ліку тыя, арыгіналаў якіх няма ў нашай краіне. Па словах стваральнікаў факсімільнага выдання, часам для поўнага аднаўлення некаторых нумараў патрабаваліся і захады па “рэканструванні” тэк-

стаў, выкарыстоўвалася некалькі аднолькавых, але пашкоджаных часам і людзьмі экзэмпляраў.

Янка Купала таксама быў рэдактарам газеты. 1914 г.

“Наша Ніва” — гэта і своеасаблівы падручнік па шэрагу дысцыплін, у тым ліку культуралогіі, літаратуразнаўстве і журналістыцы. Калі прааналізаваць усе нумары газеты, можна вылучыць пэўныя перыяды. У прыватнасці, у першыя гады дзейнасці выданне мела сацыяльна-палітычны, пазней, у 1908—1909 гадах, — асветніцкі, адукацыйны накірунак, а пачынаючы з 1910—1911 гадоў аўтарскі калектыў выходзіць на стварэнне дыялога культур праз аналітычныя артыкулы па замежным матэрыяле, фарміруюцца дыкурс у агульналавацкіх кантэксце.

Каля рэдакцыі “Нашай Нівы”.

Беларускі ансамбль песні і танца. 1941 г.

“Хоць бы ў скрыпку бомба не патрапіла!”

Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла Беларусі імя Р.Шырмы адзначыла 70-годдзе. Першы яе канцэрт адбыўся 23 лютага 1940 года ў ДOME Чырвонай Арміі ў Беластоку, што ўваходзіў на той час у склад Беларусі. Усяго ж у гады Вялікай Айчыннай вайны Беларускі ансамбль песні і танца пад кіраўніцтвам Рыгора Раманавіча Шырмы (а менавіта так называўся калектыў да 1955 года) даў больш за 840 канцэртаў і пабываў у 580 гарадах і раённых цэнтрах СССР.

Чаму змянілі рэпертуар?

У апошнія перадаваеныя дні ансамбль гастралюваў у расійскім горадзе Арле. Гэта была не першая паездка. Толькі за 1940 год і чатыры месяцы 1941-га ансамблем было дадзена звыш 170 канцэртаў у гарадах, вёсках, вайсковых частках і на выбарчых участках Беларусі, а таксама ў Польшчы і Літве. 15 мая 1941 года ансамбль рушыў у Маскву. Канцэрты праходзілі ў Цэнтральным ДOME работнікаў мастацтва, у Канцэртнай зале імя П.Чайкоўскага, на Усеаюзным радыё. Беларускія артысты сустракаліся з калектывамі ансамбляў імя М.Пятніцкага і імя А.Аляксандрава, з Гарам Маісеевым, якога вельмі зацікавіў беларускі народны танец. 10 чэрвеня калектыў выправіўся на гастроляў па іншых гарадах Расіі. І ўжо 11-га з вялікім поспехам выступіў у Падольску Маскоўскай вобласці, на летняй пляцоўцы гарадскога парку.

У тым жа Арле здарылася прыкраса гісторыя. Справа ў тым, што аснову рэпертуару ансамбля, які многіх самадзейных хораў, якія Р.Шырма ў 1920-я — 30-я гады ствараў на тэрыторыі Заходняй Беларусі, складалі беларускія народныя песні, сабраныя, запісаныя і апрацаваныя самім Рыгорам Раманавічам: іх на той час у яго ўжо было больш за тысячу. За гэта ён і пацярпеў: пасля выступлення ў ДOME Чырвонай Арміі горада Арла, дзе артысты, як звычайна, паказалі багата беларускіх песень і танцаў, Р.Шырму абвінавачалі ў нацыяналізме і арыштавалі. Ансамбль тэрмінова накіравалі ў Маскву для вырашэння лёсу калектыву і яго кіраўніка. Пачаліся допыты, удакладненні, выклікі артыстаў у следчыя органы. У разгляд справы ўключыўся беларускі Урад. 23 чэрвеня адбыўся пратэст канцэртнай праграмы ансамбля, пасля чаго было выра-

шана калектыву захаваць, але цалкам змяніць рэпертуар.

Шырму вызвалілі з-пад варты. Калектыў літаральна суткамі працаваў над новай праграмай. Яе пратэст супрацоўнікамі НКВС быў зладжаны 29 чэрвеня. Праграму ўхвалілі, і тым жа вечарам яна была паказана на зборным пункце для салдат, што адбывалі на фронт.

Што спявалі для салдат?

Ансамбль пачаў абслугоўваць ваенкаматы Масквы, Маскоўскай вобласці, а таксама вайсковыя часці, што прыбывалі ў Маскву. Рыгор Раманавіч наладжваў і падтрымліваў пастаянную сувязь з вядомымі кампазітарамі І.Дунаеўскім, А.Новікавым, М.Блантэрам ды іншымі, тэрмінова ўзбагацаў рэпертуар новымі творами ваеннай тэматыкі. Рашэннем Урада ў другой палове ліпеня 1941 года ансамбль разам з многімі іншымі калектывамі Масквы быў эвакуіраваны ў гарады Урала і Сібіры.

Беларускі ансамбль раскватаравалі ў Краснаярску, і ўжо 20 ліпеня там адбыўся канцэрт у Чыгуначным клубе для воінаў Чырвонай Арміі, якіх адпраўлялі на фронт. Праца па стварэнні новых нумароў на сучасныя тэмы працягвалася. Так, для другога аддзялення быў падрыхтаваны тэатралізаваны мантаж на тэксты паэтаў У.Ражджэсвенскага і К.Лісоўскага ў пастаноўцы А.Данілевіча. Пасля паспяховага прыёму і ўхвалення праграмы камісія ансамблю далі два маленькія таварныя вагончыкі і накіравалі калектыў у гарады Канск, Тайшэт, Усць-Арда, Чыта, Чарамхоў, Зіма, Іркуцк ды іншыя, дзе артысты працавалі з 23 жніўня па 4 кастрычніка 1941 года. А ўжо 6 кастрычніка іх накіравалі ў Сярэдняю Азію, і да сярэдзіны чэрвеня 1942-га яны выступілі больш як у 170-ці

Дзе партызанскі падарунак?

Ужо 16 чэрвеня 1942 года ансамбль накіравалі ў Нова-Сібірск, дзе 30 чэрвеня ў філармоніі ён даў першы канцэрт, падрыхтаваўшы да яго шмат новых песень і танцаў: “Самавары-самалы” А.Новікава, “Вечар на рэйдзе” В.Салаўёва-Сядога, грузінскую народную песню “Суліко” ды іншыя. Пазней, 30 верасня, у той жа зале Нова-Сібірскай філармоніі адбылася памятная сустрэча артыстаў з прадстаўнікамі беларускіх партызанаў. Тыя падарылі ансамблю трафейны акардэон, захоплены ў час бою на рацэ Заходняя Дзвіна ў раёне Суража. Пасля вайны інструмент быў перад-

Р.Шырма (у цэнтры) і артысты ансамбля. Гродна, 1946 г.

населеных пунктах. Там было дадзена звыш 200 канцэртаў.

Калі адбылася сустрэча з Коласам?

Незабыўнай для артыстаў стала сустрэча з Якубам Коласам у Ташкенце. 6 чэрвеня 1942 года калектыў выступаў у гарадскім парку Ташкента. Па завяршэнні праграмы да сцэны накіраваўся чалавек. Выбухнулі гучныя апладысменты: публіка і артысты пазналі Якуба Коласа. “Дарагія зямлякі! — звярнуўся да калектыву народны паэт Беларусі. — Вялікі вам дзякуй за чудовыя песні і танцы, якія вы так выдатна выканалі! Слухаючы вас, я быццам пабываў на Радзіме. Яшчэ раз вялікі вам дзякуй! — да хуткай сустрэчы ў роднай Беларусі!” Але ж наступная сустрэча калектыву са славытым паэтам адбылася толькі ў 1949 годзе, на Дзядзе беларускай літаратуры ў Маскве.

доўгачаканай сустрэчы з Бацькаўшчынай. Урадавы прагляд новай праграмы ансамбля, разлічанай на паказ у вызваленых ад фашыстаў раёнах Беларусі, адбыўся 18 снежня 1943 года ў горадзе Рыбінску, у тамтэйшым Палацы культуры. І праз некалькі дзён ансамбль быў накіраваны ў Гомель.

Чаго не заўважыў Рыгор Шырма?

Да пераезду ў Мінск калектыў працаваў і даваў канцэрты ў цудам ацалелым клубе Нова-Беліцкай запалкавай фабрыкі. Першае выступленне там адбылося 1 студзеня 1944 года і было прысвечанае 25-годдзю стварэння БССР. За пяць з невялікім месяцаў на вы-

лёце. 14 ліпеня 1944 года ў Мінску адбыўся парад, на якім калонамі перад трыбунай прайшлі амаль 40 тысяч беларускіх партызан. Ганаровымі гасцямі на трыбуне былі і артысты ансамбля разам са сваім мастацкім кіраўніком Рыгорам Раманавічам Шырмам. Пасля парада прайшоў вялікі святочны канцэрт з удзелам ансамбля.

Нарэшце, калектыў з Р.Шырмам накіраваўся ў Гродна, дзе заставаўся на пастаяннай працы да 1952 года, пакуль канчаткова не быў пераведзены ў Мінск. У газеце “Свабодная Беларусія” № 21 ад 15 кастрычніка 1944 года была змешчана рэцэнзія Б.Асоўскага:

Пяць пытанняў пра ваенны лёс калектыву Рыгора Шырмы

“Многія з гледачоў не ўпершыню прысутнічаюць на канцэртах Беларускага дзяржаўнага ансамбля песні і танца. Яго ўдзельнікі заўсёды сустракалі ветлівы і цёплы прыём у тэатрах і палацах культуры, у працоўных клубах і на калгаснай сцэне гарадоў і сёлаў Беларусі. І вось, пасля доўгага расстання, — зноў сустрэча. Радасная, жаданая, захапляльная.

За гады вайны ансамбль памужней, творча ўзмацней і адшліфаваў сваё майстэрства. Ён з поспехам выступаў у глыбокім савецкім тыле і на фронце, а калі былі выгнаны нямецка-фашысцкія захопнікі, адразу ж вярнуўся ў сваю родную Беларусь, каб зноў парадаваць шырокія масы гледачоў сваім цудоўным мастацтвам.

Праграма ансамбля — разнастайная і шматгранная. Здушэная народная руская песня, пранікнёная, лірычная і жартоўная беларуская песня, песні франтавыя, жанравыя змянялі адна адну, удала чаргуючыся.”

Дзень Перамогі Беларускаму ансамблю песні і танца сустрэў там жа, у Гродне. Урачысты святочны канцэрт у гонар Вялікай Перамогі над фашысцкай Германіяй адбыўся 9 мая 1945 года ў гарадскім драматычным тэатры. Ансамбль выступіў з новай святочнай праграмай, у якой упершыню быў паказаны літаратурна-музычны мантаж “Савецкая Беларусь” вядомага ў той час рэжысёра А.Саннікава.

зваленай тэрыторыі было дадзена больш за 120 канцэртаў.

Шмат цікавага пра тыя часы распавядаў потым заслужаны артыст Беларусі Міхась Шуманскі. Часта рэпетыцыі і выступленні праходзілі пад акампанемент варажых бомбаў і снарадаў. Так, аднойчы ў час канцэрта, на якім прысутнічалі камандуючы фронтам К.К.Ракасоўскі і камандзір партызанскага злучэння В.І.Казлоў, наляцелі варажыя самалёты. Стаў страшны гул ад выбухаў бомбаў, дрыжалі падлога, сцены клуба, але канцэрт працягваўся, быццам нічога не адбывалася. Рыгор Раманавіч, натхнёны творчым працэсам, увогуле нічога гэтага не заўважыў. І пасля канцэрта запытаўся ў артыстаў: “Чаго гэта вы былі нібы спалоханыя? Зіркілі вачыма ў бакі...”. А яшчэ аднаго разу, калі дарозе ў Мазыр, дзе павінен быў адбыцца канцэрт у шпіталі, ля Калінкавічаў ансамбль трапіў пад бамбёжку варажых самалётаў. Рыгор Раманавіч схваўся ў ямы

Беларускі ансамбль песні і танца. Гродна 1945 г.

адзены калектывам у Мінск — у Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, дзе знаходзіцца і цяпер.

3 7 лістапада 1942 года па 9 чэрвеня 1943 ансамбль гастралюе па Урале і Цэнтральнай Расіі, выступае перад параненымі і тымі, каго рыхтавалі для фронту, а таксама перад працоўнымі, чыгуначнікамі.

Перамога пад Сталінградам, разгром акупантаў пад Курскам — і калектыў пачаў рыхтавацца да

каля чыгуначнага палатна. Ляжыць, прытуліўшыся да зямлі, прыкрывае сабой скрыпку (а ён не развітаўся з ёй ніколі: і песні з артыстамі развучваў, паказваючы на ёй мелодыю, і рэпетыцыі праводзіў, і граў “проста так”, для душы), ды і прыгаворвае: “Хоць бы ў скрыпку бомба не патрапіла, а то няма будзе на чым граць...”

3 Нова-Беліцы ў вызваленую сталіцу Беларусі калектыў накіравалі на ваенным сама-

І — пачаліся мірныя будні і святы, не менш багатыя на рэпетыцыі, канцэрты і новыя праграмы гэтага калектыву...

Аляксандр ЖУРАЎ, прафесар кафедры харавога і вакальнага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, былы артыст Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы Беларусі

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

■ Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
Выстаўкі:
■ "Слуцкія паясы".
■ В.Альшэўскі.
■ "Фрагменты Вавілонскай вежы".
■ "Арт-тандэм: крытык і мастакі" (да 70-годдзя Барыса Крэпака).
■ "Накіды і малюнкі рускіх мастакоў XIX — XX стст.".
■ "Нармандыя ў жывапісе".

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка "Свет дзяцінства. Рускі жывапіс XIX — пачатку XX стст."

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "З крыніц адвечнай прыгажосці".
Выстаўкі:
■ "Экспануецца ўпершыню"

■ Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Выстаўка "Ты — мая радасць, маё летуценне...".
■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск,
вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя "Жыццё і творчасць Янкі Купалы".
■ Выстаўка твораў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва "Песня сонцу...".
■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў "Дзядзька Янка, добры дзень!".

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Халодная зброя. Традыцыі і сучаснасць".
Выстаўкі праекта "У пошуках страчанага":
■ "Беларусь. Рэха вайны ў памяці пакаленняў".
■ "Беларусь на старых паштоўках канца XIX — пачатку XX стст."
■ "Мінск: падарожжа ў часе".
■ "Афганістан...".

"Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).

■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
■ "Чырвоная гасцеўня".
■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".
■ Экспазіцыя адкрытага хранення археалагічнай калекцыі музея.
Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў Гісторыка-мемарыяльная экспазіцыя
"Уладальнікі Гомельскага маентка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:
■ "Па гарадах і краінах".
■ "Азія... Загадкавая, містычная, знікаючая" (фотаработы Ю.Бірукова).
Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ "Вобраз сучаснасці" (фотаработы Уладзіміра Фаяўцова).

■ У выставачнай зале: **выстаўка новых паступленняў з фонду музея.**

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

■ Выстаўка жывапісу "Краявід-2010".
■ Персанальная выстаўка Людмілы Шчамялёвай і Ігара Рымашэўскага "Двое ў горадзе".
■ Выстаўка да 70-годдзя Мікалая Рыжыкава "Ваколіца".
Ад Палесся да Гімалаюў".

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск,
Кастрычніцкая плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

■ Выстаўка дзіцячага малюнка "На сваёй зямлі".
■ Выстаўка касцюмаў Н.Смаляк "Шляхецкія скарбы".

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАУЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгауза, 4.
Тэл./факс.: (8-0152) 72 27 57.

■ Выстаўка работ беларускіх мастакоў.
■ Выстаўка жывапісу Ірыны Давідовіч "Вяртанне".

**КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ
Г.ВАШЧАНКІ**

г. Гомель,
вул. Карповіча, 4.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыя:
■ "Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка".
Выстаўкі:
■ Выстаўка экзатычных і пеўчых птушак.
■ Выстаўка **Аляксандра Ісачова.**
■ **Выстаўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.**
■ Выстаўка **жывых архідэй.**

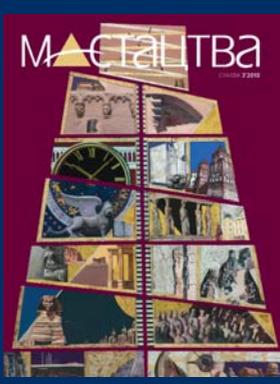
УВАГА!

на газету "Культура" Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752;

Паважаныя чытачы!

**ІДЗЕ
ПАДПІСКА**

на часопіс "Мастацтва" Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 74958, ведамасная падпіска — 749582.

**НА МАЙ І НАСТУПНЫЯ
МЕСЯЦЫ 2010 ГОДА!**

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка "Евангельскія і біблейскія сюжэты ў італьянскай гравюры XVIII ст."

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Гродзенская вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.

■ Пастаянная экспазіцыя.

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы**

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.

■ Выстаўка "Незвычайнае ў звычайным" Г.Малочнікава.
■ "Ваўкавыскі стары і новы".

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦАКА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

(новыя паступленні ў музей за 2009 год).
■ "Ваенна-гістарычная мініяцюра".

Дом-музей ІЗ'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя ІЗ'езда РСДРП".
■ Выстаўка "Вузельчыкі на памяць".

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА**

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

■ Выстаўка аўтарскіх габеленаў Наталлі Сухаверхавай.

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск,
вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.

Выстаўкі:
■ "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".
■ "Спадарожнікі дзяцінства".
■ "Дарогамі жыцця".
■ "Дзівосы на далонях".
■ "Сімфонія святла".

**ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ**

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Выстаўкі:
■ "Прылады пакарання Сярэднявечча".
■ Выстаўка жывапісу Андрэя Смаляка "Карнавал".
■ Выстаўка кніг "На добрую асвету".
■ Выстаўка І.Айвазоўскага і мастакоў-марыністаў XIX ст. "Хвалюў шалёных прыбоем".
Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы".

"Свет звяроў Гомельшчыны".

■ Працуе куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад Свет субтрапічных раслін і жывёл.

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель,
вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Лакальныя экспазіцыі ў санітарным вагоне; у партызанскай зямлянцы.
■ "Музы не маўчалі".
■ Выстаўка ваеннай тэхнікі.
■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.

ТЭАТРЫ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс.: 334 11 56.

■ 17 — "Папялушка"
С.Пракоф'ева.
■ 18 — "Рыгалета"
Дж.Вердзі.

**РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ**

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс.: 334 60 08.

■ 17 — "Белы анёл з чорнымі крыламі"
Д.Балыка.
■ 18 — "Каласы пад сярпом тваім"
У.Караткевіча.
■ 19 — "Карусель"
М.Каляды.
■ 20 — "Жан і Беатрыса"
К.Фрэнэста.
■ 21 — "Вандроўнікі ў Нью-Йорку"
А.Паповай.
■ 22 — "Містэр Розыгрыш"
С.Кандрашова.

■ 23 — "Шлях у Царград"
З.Косціча.
■ 24 — "Чорны Квадрат"
М.Адамчыка і М.Клімковіча.

**БЕЛАРУСКІ ТЭАТР
"ЛЯЛЬКА"**

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 17 — "Загублена душа, або Пакаранне грэшніка"
У.Граўцова.
■ 17, 21 — "Жыў-быў Заяц"

М.Шувалава.
■ 18 — "Кветачка-вясёлка"
В.Катаева.
■ 18,19 — "Гісторыя Дзюймовачкі"
В.Катаева.
■ 22 — "Брэменскія музыкі"
В.Ліванава і Ю.Энціна.
■ 20 — "Воўк і раз, два, тры"
В.Катаева.
■ 23,24 — "Адважныя браты"
В.Матвеева.

